

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacræ Theologiæ Professoris, Et sanctæ Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtvtibvs,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatvs De Conscientia, De Peccatis, De Legibvs, De Fide, Spe,
Et Charitate

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

Dispvtatio II. De conscientia opinante, seu de opinione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](#)

De conscientia opinante.

papperi clargiendam, & omittas minus videris peccare quam in futurum committiles. Ratio est, quia ut bene dixit Sylvester verbo conscientia, quasi, i. ex D. Thom. in 2 distinc. 39. conscientia non ligat virtute propria, sed praecepti & superfluitate, quod representat, quod praeceptum est à superiori latum ante nos sit media tamen conscientia feritur, & promulgatur, ac proinde eodem modo obligat, ac si à Deo latum atra fuisse. Ex quo solvit fundamentum Balonis in 2. distinc. 38. ¶ 39. qu. unica, art. 3. affirmans semper esse maius peccatum, i.e. conscientiam viciosè errantem, quam illam non sequi, quia in sequenda conscientia contemnit praeceptum superioris, in illa legenda contemnit praeceptum Dei, & recte rationis. Dicimus namque semper conscientiam praeceptum Dei, & recte rationis dicta. Et contra conscientiam operandum non est illi durare, & ita relatis Durandi, Amain, Cordub, docet Azor. i. in finit. moral. lib. 2. cap. 8. q. 9. Sayrus in clavis regia lib. 1. cap. 24. n. 24. ¶ seqq. Thom. Sanchez lib. 3. in Decal. cap. XI. n. 1. Valquez 1. 2. q. 19. d. 6. c. 3. n. 10. Salas tr. 8. disp. con. sent. 3. n. 27. syl. 1. 2. verb. consilia.

3 Secunda difficultas, an sit maius peccatum operari contra conscientiam errantem, quam contra praeceptum superiors.

Respondeo iuxta supradicta pro qualitate materiae merendam esse obligationem, & gravitatem. Aliquando enim transgredi praeceptum superioris erit gravis, quam transgredi praeceptum conscientiae, si materia praecincta à superiori: gravior sit. Verum si superior, & conscientia circa candem materiam versatur, gravis erit transgredi praeceptum superiori, quam praeceptum conscientiae mala fide errantis. Quia in hac transgressione conscientia incoluit aliquid ignorantia, quae voluntatum minima, ac proinde gravitatem peccati. Dixi gravis esse regulariter loquendo: nam aliquando error est ita crassus, & superbus, & affectatus; ut scientia de praecepto aequivaluerit.

4 Tertia difficultas, an obediendum sit conscientiae erranti, vel superiori contrarium praecepti.

Respondeo, si conscientia inincomptibiliter errat, ab illo dubio rei est obediendum: at raro contingit inincomptibilitas rure errare, prout enim debet pro superioris praecepto, ac proinde deponenda conscientia, & obediendum Prelato. Ita Vasquez disp. 6. c. 1. & Azor. i. 2. c. 8. 9. 10.

5 Quarta difficultas, an possit pro libito conscientiam errantem deponere.

Respondeo nullo modo posse, cum manifesto periculo te exponas utrum conscientiam deponendas: illa enim falsa conscientia tibi appetat, ut vera. Si vero utrum pro libito deponere non potes, quia non potes pro libito te legibus diuinis exire, neque poteris conscientiam errantem pro libito depellere. Secundo, vel illa conscientia ex rationibus probabilitus errat, vel ex rationibus moraliter certis secundum tuam estimationem: quo cummodo sit, ut prudenter deponatur, debent adesse rationes saltem probabiles in contrarium, alias temere procedes, neque poteris honeste actionem, cum oritur ex iudicio abique via ratione efformato: & ita docet contra Cajetanum. 1. 2. quast. 19. art. 5. ¶ 6. Salas ibid. trad. 8. disp. unica, sec. 3. num. 30. Valquez disp. 6. 7. cap. 1. ad fin. & aliis pluribus relatis Thomas Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 11. num. 10.

DISPUTATIO II.

De conscientia opinante, seu de opinione.

PUNCTVM I.

Quae sit opinio probabilis, que probabilior, que communis, & an communis singulari sit praefenda.

1 Qui de his agant late.

2 Que sit opinio probabilis.

3 Sufficiat ne unius auctoris dictum opinionem probabilem constitueret: Respondetur cum distinctione.

4 Propositio aliquis Doctoris neoterici, namets videatur contra communem non debet ut improbabili indicari.

5 Debet tamen hoc propositio non incidenter, & perfunctorie esse proposita.

6 Factum unius Doctoris non videtur opinionem probabilem constitutre.

7 Opinio probabilior est, que firmori ratione fulcitur.

8 Regulariter que à pluribus approbatur, probabilior est indicanda.

9 Sapientia probabilior non talis tibi appareat.

10 Opinio communis est qua communiter à Doctoribus rem ex professo traduntur.

11 Hoc opinio regulariter particulari est praferenda.

12 Aliquando singularis communis preferatur.

1 His igitur latissimè Azor. tom. 1. institut. moral. lib. 2. à cap. 9. Vasquez 1. 2. quast. 19. disp. 6. Anton Perez in sua laurea certam. 10. scholast. sub. 2. à cap. 6. usque ad 9. & alij in discursu referendi

2 Primum igitur dicendum est opinionem probabilem eam esse, que firma ratione fulcitur, neque contra id habet rationem coniunctivam: enim illam habet, iam non opinio, sed error erit, ut bene dixit Ioana. Sanchez in seleci. disp. 14. n. 8. Contingit autem poterit, ut tibi probabiliter opinanti ratio aliqua in contrarium videatur coniunctiva, sed non inde probabilitatem opinio amittit: nam licet tu solus illam rationem non possis, alius tamen solute poterit, & hoc tibi debes persuadere, cum sapientia multæ rationes tibi infolubiles representantur, que ab aliis facilissimo negotio solvuntur. Quare impudenter procederes, si ob hanc causam, aliorum opiniones, que ut probabiles citemumfentur, improbabiles iudicares: conceptus Ion Sanchez, supra Thom. Sanchez in Decal. lib. 1. cap. 9. n. 6. Sayrus in clavis regia lib. 1. cap. 6. 7. Vasquez disp. 6. 2 cap. 4. n. 8.

3 Solum est dubium, an unius auctoris dictum sufficiat, opinionem probabilem constitutre?

Respondeo cum distinctione, si res pro qua est opinio ab auctoribus agitata non sit, nemini potest esse dubium, dictum unius grauius, & p.ij Doctoris, qui ratione firma intelligitur moueri, sufficere ad opinionem probabilem constituantur tam sibi, quam alii: si vero res controversa sit à paucis, potest vir doctor aduersus illos sentire, si rationem firmam in contrarium habeat. Quod si à multis sit ex professo res agitata, & omnes perennis rationibus unum sentiant, adhuc existimat Ioan. Sanchez in seleci. disp. 44. num. 62. posse virtutem dictum contrarium probabiliter opinari, si videat aliquam rationem pro sua parte state ab illis insufficienter solutam, hoc enim modo opiniones probabiles in scholis fuerunt introductæ. Verum eti. hoc in aliquo casu contingere possit, raro tamen: potius enim talis Doctor credere debet se errare, quam aliorum iudicio præponit timete enim debet ne lumen, quod sibi efficitur, tenebris sit prudens enim & humilis peti aliorum iudiciorum (ubique, & conformatae ut recte colligatur) Nauar. cap. 27. num. 286. ¶ 289. ex cap. prudens, de officio de legatis. ¶ cap. de quibus. distinc. 20. Aliquando tamen quod multis reconditum, & abstrusum erat aliqui manifestatur. Quot enim veritates tempore D. Thomæ & Bonaventuræ eluduntur: iust aduersus communem, & receptam sententiam: Ecclesia enim Dei quotidie illuminatur, & bene dicit Glos. in cap. ad nos fratrem consuetudin. verbo incipientibus interdù reuelatur minori quod maior nescit: & est optimus textus ad id probandum cap. si habet. 24. quast. 3. quod est August. cap. esto. subiectus, quod est Hieronymi ante finem. 95. disp. Et ita unius Doctoris grauius dictum, si firma ratione munatur, sufficere ad probabilem opinionem affirmandam aduersus communem docuit Azor. i. 1. cap. 17. quast. 6. Gabriel Vasquez, 1. 2. 3. 4. disp. 6. cap. 4. 9. 12. Thomas Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 3. 9. Villalobos sum. tom. 1. trad. 1. de fin. 4. num. 17. Henriquez de pontif. leg. lib. 4. cap. 18. num. 3.

4 Ex his inferatur manifeste, si in libro alicuius Doctoris neoterici inuenias aliquas propositiones absolute affirmatas, que aduersus communem videntur, non illas ut improbabiles debet iudicare: immo potius illas debet censere probabiles, dum tibi non constat à Sede Apostolica esse ut improbabiles iudicatas. Si enim ex consilio illius doctoris verbo tenus prolati moteri potetas ad agendum, qualiter mouentur; discipulus, & fecutè procedit sententiam magistri p.ij, & grauius sequens, ut teneat Panormitanum in cap. Capellanus, de feris. Imolac. per tuas, el. 2. de simonia & tradit. villalobos tom. 1. sum. straf. 1. difficult. 6. num. 1. Nauart. concil. 2. de paucitat. & remissione. à fortiori poteris ex consilio typis mandato, cum tunc maiori circumflexione proferatur, & ab aliis doctoris sit prius approbarum: si docuit Azor. lib. 1. cap. 17. quast. 4. ¶ 5. Villalobos supra Duxi, alicuius Doctoris neoterici. py. & grauius Nam de Doctori antiquo maior dubitatio esse potest, an eius opinio et si suo tempore probabilis fuerit, antiqua iam sit & à Sede Apostolica censetur communius recipiobata, ac proinde de vir rudis. & indoctus eius dictis rancum fidere non debet que omnia optimè docuit sicu solet, Thomas Sanchez & doctio morale lumen. lib. 1. in Decalog. cap. 3. 9. num. 10. ¶ 1. & confidit Valquez 2. disp. 6. cap. 4. num. 17. ¶ 18. Villalobos 1. sum. straf. 1. diff. 6. num. 1.

5 Aduersus tamen, ut opinio alicuius Doctoris aduersus communem probabilis censetur, non sufficit, si perfectorie, & incidenter, & occasione alicuius argumenti dicta sit (est ita placet Ioan. Sanchez. disp. 44. num. 62. fine.) Nam ut bene dixit Maclardus de probationib. concius. 1. 143. n. 1. que dicuntur

dicuntur incidenter, forte ad colorum, non ad probationem dicuntur, sicut confessio incidenter facta, vel quae sit ad alium fidem, non praedicar confitenti, ut afferit Giolla in cap. paxi-
tatione 50. disp. per Doctores in cap. ac clericis, in princ. de
iud. Requirunt ergo, ut resolutio dicatur. Et multo minus
sufficit, si in indice libri dicatur: non enim indices ea cura
ab authoribus sunt inspecti, & tamen ipsius authoris non sunt,
sed ab aliis tertio. Quando autem in indice ratio conclusionis
adducitur, placet Ioan. Sanchez. disp. 44. n. 69. posse tuto talen-
tum dicere, quia tunc fecerit idem est,
et in corpore libri dicetur.

6 Nunquam tamen exstinxisse sufficere ad probabilem op-
inione constitutum factum, quod nos Doctores etiam p. Nam
tamen ad factum moueri potest, vel ex aliqua dispensatione si
facta in lege, quam aliis non cognoscit, vel ex aliqua pa-
tione, aut inadvertentia. Non enim semper religiosus oper-
atur quod honestum est: & ita tradit Ioan. Sanchez. disp. 44.
num. 71. Exstinxisse vero sufficere, si plures religiosi id vide-
reant efficeret tempio: tunc enim præsumendum est
licet. Sic sā in editione Romana, & complutensi, verbo, dis-
cussione, n. 3.

7 Dico secundo. Opinio probabilior est, quæ fieri potest, &
efficiari fundamento scilicet, non quæ a pluribus Doctori-
bus defendunt: sic docuit Nauart. sum. cap. 27. num. 289. Tho-
mas Sanchez. lib. 3. de doct. in cap. 44. n. 27. Ioan. Sanchez. disp. 44.
num. 68. Villalobos tom. I. sum. tract. I. a ff. 4. num. 2. Azotius
lib. 1. n. 1. moral. 10. quest. 2. post manus. & q. 4. & mul-
tis allegatis docuit Mafcard. de proportionib. conclus. 1143. n. 3. &
q. 3. & contra ex text. vulg. in libri 3. neg. C. de veteri iure enu-
ciando, ibi. Sed neque ex multitudine authorum quod melius, &
quoniam est, iudicari debet, cum post certos forsan, & deterioris
fieri potest, & malorum, & maiorum aliquam in parte superare, quem
tempore commendat maximus Abbas cap. 1. de confit. v. 1. & cunctis
in cap. iuueniis, de ss. fons, lib. cap. ac antientiam, cap. significati
elect. 2. de homicidio, dicitur in dubiis ratione patem esse se-
quendam, ne errandi periculo aliquis se exponat. Secundo in
cap. Capellanus, de ser. sequitur est Pontifex secundo loco
propositum, eo quod melius, & subtiliori ratione nitebatur.
Sentit ergo probabilitatem sequendam esse, relicta semper
probabilitate. Tertio non videtur qua ratione id fieri possit: nam
sequens opinionem probabilem aliorum, vel tecum propriam,
qui tibi tutor, & probabilior apparet, vel non? Si retiges, im-
possibile videtur te operari secundum opinionem aliorum:
nam ad hoc ut operis bene, efformate debes iudicium
prædicum de bonitate obiecti: hoc est, indicare debes hinc & nunc
tibi esse licitum operari: hoc autem iudicium contradicitorium
est alteri iudicio probabiliori, quod habes tibi talem
operationem non esse licitam, & licet quod liber ex his iudi-
citis causas, seu mortua diversa habeat, in causa non est, quo-
minus iudicia inter se contradictoria sunt. Ergo simili esse non
possunt. Si dicatur tamen propria opinionem, cum secundum
opinionem probabilem ieq. 2. ita defendit Conrad. de con-
trad. 7. q. ult. anel. 1. Corduba lib. 1. q. 13. Armilla verb. opinio. §.
1. & seqq. Sylvest. edd. 1. 1. & 2. & verb. dubium. q. 2. Burgos de
Paz. in proemio legum Taurin. 162. & 163. at n. 409. dicit ei-
gi posse opinionem æquæ probabilem, sed non dicit minuspro-
bablem.

8 Regulariter tamen loquendo, ea sententia probabilior est
iudicanda, quæ a pluribus defenduntur, & à doctoisibus: ut dicit
Philosophus. L. ope. cap. 1. Probabiliora sunt, quæ videtur omnibus,
vel ploribus, vel sapientibus, & iis, vel omnibus, vel plu-
rimum, vel maxime non, & illistribus. Non præcise, quia ab iis
defenduntur, sed quia præsumunt debet, efficaciter rationem pro-
fe habere, eum plures ad eam defendendant concuterint. Quare
si summa fundamenta carent, eorum sententia non est iudicanda
probabilior: immo, ut dicit Ioan. Lup. cap. per usuras, de donat.
inter vrum & vixrum, n. 2. a. 3. §. 20. n. 12. illis non est creden-
dum, si fundamenta carent.

9 Adiuerto tamen contingere aliquam sententiam probabilior-
rem esse, non tamen ibi ut appareat, vel qui eius fundamen-
tum & parvum ignorat, vel quia tibi contraria fundamenta
probabiliora videuntur. At ad actions regulandas non tam atten-
di debet, quid opinio in se habeat, sed qualis tibi appearat, &
ut bene nouisti. Ans. Perez ex Caio. Salas. Cartam schoolagi. 10. n. 41.
& Villalobos t. 1. sum. tract. 1. diff. 4. n. 8.

10 Dico tertio. Communis opinio est, quæ à Doctoris
can ex professo tractantibus communiter defenduntur. Nam si
perfunditur iolum in illa tractent, etiam si plures sint, non
excludunt pacis eam ex professo dispartantibus, ut oprime-
admet Menoch. de prob. 1. lib. 2. prob. imp. 71. n. 39. Alciat. de
prob. regula 1. & prob. 5. n. 2. & 3. & item intellige. Nauart.
cap. 27. n. 289. Azotius lib. 2. n. 1. 13. & res. fin. Ioan. Sanchez. disp.
44. n. 68. & disp. 29. n. 7. Debet tamen ius Doctores ex professo
questionem disputantes certi Doctores doctrinae non esse ita
addicti, ut cum tanquam oves, & volentes vnam præsentem
sequantur. Nam tunc nob̄ communis opinione, sed singu-
larem efficere, quod bene docuit Azotius. supr. illa cap. 13, cum
Nauart. Decio. Alessandro, & aliis. Inter Doctores vero ex pro-
fesso questionem disputantes plures reporta, qui suam opinio-
nem communem esse aliquid, cum tamen ali⁹ oppositam
communem esse afferuerint, & ideo non facile discerni potest
quæ sit communis opinio. ut dicit Azotius. supr. n. 13. & tamen alteri Do-
ctores euolus, & videt multo plures. & doctiores pro vna
parte stat, quā pro alia. Quando autem facili⁹ cognoſci non
potest quæ sit communis opinio, tunc plurimum conduceret
iudicem habere proprium, cum in possit tunc adhaere, ut
tri⁹ opinio maluerit, nec tenetur in syndicatu, ut ex Abbeo,
Baldo, & aliis docet Mafcard. de probat. concl. 1143. n. 20. immo
neque quoniam sequitur opinione probabilem recta probabi-
litas, quoniam pludens operatur, docet Ioan. Sanchez. disp. 44. n. 79.
fir. & infra latius dicemus.

11 Dico quarto. Communis opinio regulariter præferenda
est particulari, non tamen particulatis ita efficacem, ac summa ra-
tionem habet ut metu oī multorum sententiarum preponi debeat,
ut ex summa cap. Capellanus, de ser. 1. & tradit ita Azotius. lib. 1.
n. 1. & ff. 4. n. 19. Homin. lib. 4. de Ponsif. legib. c. 18. n. 3. Villalobos t. sum.
fir. de Castro Sum. Mor. Pars. I.

12 Ex qua doctrina probat Thomas Sanchez lib. 1. de ma-
tricis. disp. 18. n. 7 & Mafcard. supr. n. 1. opiniōne singulari-
alium Doctoris probabili ratione nitemen præferendam esse,
si valorem matrimonij defendat, plurimum sententie illud impa-
gnantium, & adducunt pro fe Hotties, Abbatem, Felium,
Decum, & alios: idemque dicendum existimat, si opinio
singularis fuerit causa pia, testamento, libertatii, doni, & simili-
bus: idemque docuit Nauart. cap. 27. num. 287. Villalobos
tom. 1. sum. tract. 1. diff. 1. n. 1. & generaliter quilibet
opinio defendens valorem actus præferendam est contraria sen-
tentia, etiam si contra reum in favorem actoris, ut ex multis
allegatis docet Nauart. & Villalobos supr. Et ratio omniū est,
quia stat pro omnibus præsumptio iuris, & veritatis pro omni-
bus illis causis, ut probat Barbatia in cons. 6. scriptum est præ-
clarè, col. 1. vers. 1. nonum, vol. 1.

P V N C T V M II.

An liceat tibi opinionem probabilem & mintis
tutam sequi relicta tua tutiori, &
probabiliori.

- 1 Qui negent, & quibus suam sententiam probant.
- 2 Probabilis est eligi posse opinionem probabilem, relicta pro-
babili.
- 3 Satisf. 1. & 2. argum. contrario.
- 4 Tertium fundamentum dissolvitur.
- 5 Non solum probat relicta probabiliori opinione secundum pro-
babili aliorum operari, sed in casu gravis necessitas
tererit.

1 Negan plures primi, quia sic operans errare vis, non
in cap. iuueniis, de ss. fons, lib. cap. ac antientiam, cap. significati
elect. 2. de homicidio, dicitur in dubiis ratione patem esse se-
quendam, ne errandi periculo aliquis se exponat. Secundo in
cap. Capellanus, de ser. sequitur est Pontifex secundo loco
propositum, eo quod melius, & subtiliori ratione nitebatur.
Sentit ergo probabilitatem sequendam esse, relicta semper
probabilitate. Tertio non videtur qua ratione id fieri possit: nam
sequens opinionem probabilem aliorum, vel tecum propriam,
qui tibi tutor, & probabilior apparet, vel non? Si retiges, im-
possibile videtur te operari secundum opinionem aliorum:
nam ad hoc ut operis bene, efformate debes iudicium
prædicum de bonitate obiecti: hoc est, indicare debes hinc & nunc
tibi esse licitum operari: hoc autem iudicium contradicitorium
est alteri iudicio probabiliori, quod habes tibi talem
operationem non esse licitam, & licet quod liber ex his iudi-
citis causas, seu mortua diversa habeat, in causa non est, quo-
minus iudicia inter se contradictoria sunt. Ergo simili esse non
possunt. Si dicatur tamen propria opinionem, cum secundum
opinionem probabilem ieq. 2. ita defendit Conrad. de con-
trad. 7. q. ult. anel. 1. Corduba lib. 1. q. 13. Armilla verb. opinio. §.
1. & seqq. Sylvest. edd. 1. 1. & 2. & verb. dubium. q. 2. Burgos de
Paz. in proemio legum Taurin. 162. & 163. at n. 409. dicit ei-
gi posse opinionem æquæ probabilem, sed non dicit minuspro-
bablem.

2 Nihilominus communis sententia est, & mihi probabi-
litas est (supradicta sic fatus probabilis) eligi posse opinio n. m
minus probabilem, & tutam, relicta probabilitate propria, &
tutori: si tener Valent. 1. 2. disp. 1. 2. quæst. 14. pars. 4.
Valquer disp. 62. cap. 4. & seqq. Salas ibi, immumeros refe-
rens tract. 8. disp. univ. sect. 5. num. 66. §. hac opinio. Pet. Na-
uart. lib. 3. de rebus suis cap. 1. dub. 13. num. 237. in sua edit.
Nauart. cap. 27. n. 289. & 288. Sayus in elat. regia lib. 1. c. 5.
num. 4. & 8. Thomas Sanchez pluribus (vi mos est) relatis
lib. 1. in Decalog. cap. 9. num. 14. Ioan. Sanchez illos, & alios
plures allegans disp. 41. num. 12. Probo primo, cum ex op-
pinione probabili aliorum operaris, prudenter operaris, tum quia
ali⁹ ex illa operantur prudenter, & præcipue, quia tamen opinio
quæ al⁹ cui probabilior, & tutor apparet, probabilior non est,
& tutor. Ergo poteris relicta tua opinione probabilitate aliorum
probabilem amplecti. Secundo si teneris sequi opinionem, quæ
tibi probabilior apparet, neque potes ex probabili aliorum le-
gentia operari, mille scrupulis agitari debes, & singulis horis
obligaberis opus variare, cum iam vni opinioni ut probabilior,
adliteras, tam contrarie, ut bene expendit Salas supr. n. 68. in
cons. 2. 6. arg.

3 Neque obstante contraria adducta.
Ad primum respondet te operantis ex opinione probabi-
li aliorum errare non velle, cum sequitur viam eligas, ac

si ex tua probabilitati sententia operari est; nam, ut bene probat Ioann. Sanchez disp. 44. num. 66. inter probables opiniones nulla datur formaliter tutor, & fecutor altera: omnes enim sunt aequaliter secundum securitas enim opinione in ea sua est, ut operans ex illa nullo modo Deum offendat. Cum ergo operans ex opinione probabili nullo modo Deum offendat, efficiuntur aequaliter secundum esse, ac si ex opinione probabilitati operari. Quando autem dicunt a Doctoribus unam opinionem fecurioriem, & tuos etiam alios, non de securitate formaliter materiali loquuntur, hoc est, securus opinionem probabilem, & tuos etiam non lo um non attingit formaliter culparum, sed nec materialiter, ut contingit cum est opinio probabilior obligans ad restitutionem, & est alia opinio probabilis deobligans, in restituione enim facienda nulla est potest nec formalis, nec materialis dissonantia ad rationem: at si non rectificatur, est potest materialis dissonantia menti diuox, quae dictabat in tali causa restituitionem esse faciendum. Numquam tamen obligans sequi quod in te tuus est. Praterea cum operaris ex opinione probabili, operari similiter ex probabilitati: nam probabilior opinio est te posse ex opinione probabili, reliqua probabilitati operari. Ergo cum ex illa operari, ex opinione probabili operari: probabilis enim opinio concutit, v.g. ad te excludandam à restituitione facienda, & probabilitati opinio concutit ad te excludandam ne obligabis eligere opinionem probabilem, que tibi dicebas: est restituitionem faciendum: sic Sanchez supr. n.72. Ex his respondetur ad textum in c. iuueni. c. ad audiendam. &c. significavit, mandatur enim in dubius tutorum partem esse eligendam: quia cum dubium proprium est, folio vos patet tua: at cum ex opinione probabili operari, cum tunc dubius proprie non sis, utraque pars est aequaliter tua.

Ad secundum respondeo te debete sequi ex consilio opinionem, que meliori, & subtiliori ratione nititur, non tamen ad id obligaris, si oppositis sententiis rationem probabilem habetas, vt bene dixit Sylvest. verb. opinio, n. fin. 9.1.

4 Ad tertium, quod est difficulter, respondet Azot. tom. 1, institut. moral. lib. 2. cap. 16. q. 4. f. 2. & cap. 17. q. 7. Valquez 1.2. quæst. 19. art. 6. disp. 62. cap. 3. num. 10. & cap. 4. n. 18. & 19. præcipue circa finem, accedamus, ut possis operari secundum opinionem probabilem aliorum, sed simul te habete posse illos duos assensus, alium nitentem principii intrinsecis ipsius rei, alium nitentem principii extrinsecis, scilicet auctoritat Doctorum. Doctissimus noster Thomas Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 9. num. 12. & 15. ab solute affirmat posse esse illos duos assensus probabiles simul, etiam si principii intrinsecis proueniant, quia intellectus (inquit) non affirmit vitramque sententiam esse certam, sed veramque esse probabilem, seu probabilitate sufficiens posse. Mihil tamen dicendum videtur nequam simul esse posse illos duos assensus, sive ab intrinsecis, sive ab extrofieciis principii proueniant, ratione in arguendo facta, quam sic explico. Iudicas probabilius si ad beneficium eligas dignum omisso dignior, te esse obligatum restituere, alia opinio affirmat te non esse obligatum: esse, & non esse obligatum manifestam contradictionem inuoluit. Ergo non potest simul ab uno intellectu judicari. Bene tamen stat te iudicare tuam opinionem esse probabilem altera, & alteram esse probabilem: at hoc iudicium nec dixit opus le solo, neque est indicatio probabile de quo loquimur, sed est indicatio evidens: evidenter enim iudicas tibi probabilitatis appetere obligatum esse ad restituitionem, aliorum sententiis deobligantem probabilem appetere. Quod autem insufficiens sit ad regulandum actionem le solo, prob. Nam si probabilitus iudicabas te esse obligatum restituere, ut ab hac obligatione eximatis, debes iudicare te non esse obligatum: non enim sufficit si iudices alios sentire te non esse obligatum, nisi tu sentias te obligatum non esse, alia contra propriam conscientiam faceres ex aliorum opinione operando. Ergo si terimes tuam probabilem, vel probabilem sententiam de obligacione, nequis simul assentient obligatum non esse, sed ad summum potius dictandum. Ita in Decalog. c. 9. n. 42. in medico consulente contra propriam opinionem: vbi postquam dixerat non esse hincum, subiungit. Quod intellego tenetem eo dictaminem, nam attendens doctores contrarium alterum, posset prudenter id deponere, ac iam medicinam consulere.

5 Ex supradictis inferitur non solum secundum probabilem aliorum opinionem te posse operari, reliqua probabilitati propria, sed in causa gravis necessitatis te teneri aliorum opinionem parum alias probabili conformare. Quia ratione illius gravis necessitatis, & periculi opinio alias parqm, vel nihil probabilitatis habens redditur maxime probabilis, & secura, ita doceat Thom. Sanchez lib. 2. de mahr. disp. 36. n. 8. & in Decalog. lib. 1.

cap. 9. num. 2. cum Soto de secreto tegendo membro 3. q. 2. concl. 3. & Nauar. c. p. inter verba in 2. ed. coroll. 33. num. 135. & Villalobos tom. 1. sum. tract. 1. diff. 8. Explicantque doctrinam variis exemplis. Primo, putas iudicem legitime interrogare de criminis aliquis gravis, & honestas persone & reipublice non medocerter necessaria: non tamen tibi omnino confit, sed habes aliquem scrupulum, & dubium, poteris tunc tacere, neque ad sedum illum respondere, iudicantis in tali causa probable esse, te posse tacere. Secundo, si mulier contra haec bona fide matrimonium iniquitatem, postea non possit nouum confessum expesum à marito extorquere, sufficiet, si affectu maritali acceder. Tertio, exhibet mortuus signa contritionis sacerdote absente, poteris postea veniens in praesencia illum absoluere: quia in iis casibus gravis necessitas probabilem opinionem facit, quae alias probabilis non esset.

P V N C T V M III.

An possit Doctor, vel confessarius consulere, vel docere opinionem minus probabilem, reliqua probabilitati propria.

- 1 Posse consulere etiam in materia iusticie.
- 2 Propositus obiectio, & solvitur.
- 3 Limitans aliquis intelligatur, quando interrogantem deobligans.
- 4 Si rogans intelligat sibi esse obligationem consultam ex aliorum opinione probabilem, bene potes consulere.
- 5 Quid dicendum in causa quo sensives opinionem esse improbabilem, defendit ut probabilem ab aliquibus, poteris interrogatorem remittere ad illos?
- 6 Potest interrogans, cui grata non est resolutio unius Doctoris, alium adire, si recta intentione procedat.
- 7 Doctores, seu rectores cathedrae non tenentur docere quae sibi probabilita evidentur.
- 8 Improbabiles opiniones docens ex malitia, vel ignorantia culpabili peccatum esse leibile.
- 9 Si non ut magister, ut quidam specialis Doctor opiniones improbabiles in Logica, vel Grammatica haberet, non videatur excedere culpam veniam.
- 10 In rebus ad mores pertinentibus mortale attingit.

1 R Espondeo consulere posse in qualibet materia etiam in materia iusticie, & sibi convenientiis esse. ita Sartus in clavis regia lib. 1. cap. 6. n. 11. Salazarat. 8. disp. vniuersitatis. & f. 6. n. 69. & f. 9. n. 8. Valquez disp. 61. ap. 9. n. 47. Th. Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 9. num. 19. Ioan. Sanchez disp. 41. n. 7. Ratio est, quia si ex opinione aliorum, ut ex punto precedenti constat, insufficienter regulas tuas actiones, cur non poteris aliorum actiones regularis?

2 Dices Interrogans non rogat de aliorum opinione, sed de tua Ergo ut ad eius mentem respondeas, propriam opinionem tenetis manifestare.

Respondeo primo, interrogantem non tam inquirete tuam, vel aliorum opinionem, quād quid ipse efficere possit, sive ex tua, sive ex aliorum opinionem secundum, esto interrogat de tua, non temere obligaris illam manifestare, sibi enim inconvenientia ex tali manifestacione oriuntur.

3 Hanc conclusionem limitat Salas supr. f. 9. num. 8. & Valquez lib. 11. num. 47. Ioan. Sanchez, disp. 43. n. 42. & disp. 44. num. 50. vt intelligatur quando interrogantem deobligans, tecum si illi obligationem imponis. Tunc enim dicitur id Doctores te non posse secundum opinionem probabilem aliorum consulere, cum enim ipse non de aliorum opinione roget, sed de tua, immixtio illi obligationem imponis. At Thom. Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 9. num. 21. cum Salas supr. & f. 10. n. 9. 5. semper te posse consulere tam exemptionem legis, quam obligationem illius ex aliorum opinione, nisi exprefis rogans inquirat, an aliqua ratione excusat valerat à restituitione, v.g. facienda, tunc, inquam, teneris aut à consilio dando abstiner, aut aliorum opinionem probabilem excusatem declarare, & in hoc causa ne minor est dubium.

4 Senio igitur te posse ex aliorum opinione obligationem consulere, si rogans intelligat solum ex probabili opinione sibi esse obligationem consultam, tunc enim veritatem manifestas, neque illi iniuriam facis, siquidem tacere dicas, contra utrum esse probabile, & posse illud tuus sequi. At si rogans intelligat id sibi ut indubitate consulit, qualiter solent rudes, & ignorantes intelligere, inquam illi facis, si ab ignorantia non renoueas, & veritatem non manifestes. Praterea omnes petentes consilium esto excepti non rogant, an aliqua ratione excusat à restituitione valent, tacere rogant, cum dicunt, an obligati sint restituere? Si ergo cum exprefis rogant, an aliqua ratione à restituitione excusat, teneris manifestare aliorum, vel tuam probabilem sententiam excusatem, si teneris cum absoluto de obligatione interrogant. Nullus enim prafumi debet sibi velle impone obligacionem, cum ab illa possit excusat.

5 Sed

5 Sed quid si opinione deobligantem à restitutione sententiæ improbabilem, posse remittere interrogantem ad Doctorem quem illam ut probabilem defendere?

Respondet Thom. Sanch. lib. I. in D. cal. cap. 9. n. 23. te posse, si Doctor ille non ignoranter ductus, sed alius rationibus, qua sibi, & aliis probabiles videntur, sententiam defendat. At hoc dictum substitutæ non potest: nam vel illam sententiam, vel quoniam Doctor ille defendit, evidenter iudicas esse falsoam, vel non iudicas evidenter? si evidenter iudicas esse falsoam, simul eum indicare debes defendantem illam, ignorantia laborare; et proinde in te defendi non posse. Non ergo poteris esse occulto, ut aliquis eam amplectatur. Quod si non evidenter iudicas improbabilem, impudenter procedas, si can ut probabilem non repubes. Nam nec tibi per iurisficta principia non probaberis, per extrinsecam tamen probabi debet, & sic interrogantem potens ad illum Doctorem fautorabilem remittere, si cum & non poteris secundum opinionem illius Doctoris interrogari respondere. Quapropter Valq. d. sp. 62. c. 9. n. 48. & Salas tract. 8. d. sp. 2. n. 69. fine, solum dicunt te non posse remittere interrogantem ad Doctorem alium cuius sententiam falsam videntur reputari; lecus dicendum, quando non evidenter reportares falsoam.

6 Ex his infra cum Thom. Sanch. cap. 9. num. 24. & Zumel t. 1. quæst. 76. art. 2. disp. 4. fine, posse interrogantem, cui grata non est resolutionis votus Doctoris, alium, & aliis adire, quoque inveniat placitam resolutionem, modo recta intentione procedat. Quia in hac inuestigatione virut iure à natura libi concessio, cum solum inestigari scientiam de obligacione, hoc est, an sic iugis Doctor, qui eum legitime excusat ab obligacione, quam ei imponunt. Timendum tamen est pecuniam erandi, ne forte purans querere lumen, querat tenebras, & inueniat vacuum loco Doctoris, qui cum in foveam decūm. Proper quam cautam hunc sic inuestigationem reum esse mortalis affirmauit. Adrian. 4. mat. de res. quæst. de prescript. dñi. vii. usq. his præmissis. Nauar. c. 17. n. 83. & sum. Hisp. c. 28. a. d. t. vñ. ad. 2. 27.

7 Dico secundò, Doctores, seu Rectores alieni cathedralia non tenentur docere quæ sibi probabiliora videntur; sapientia talia soleat esse minus recepta, & probata, & scandala generata, graueque iugum magistris imponeretur, si obligacionem habentem quebat quæ sibi probabiliora apparet. Nam ex vi huius obligacionis debentur satis inuestigations pro vita parte, & sapientia, quæ sibi probabiliori hinc apparuit, hodie minus probabiliis apparebit, cogitentur quoque matre in scriptis sententiam. Quapropter sufficiet, si quæ sibi probabiliora videntur, doceant: & ita tenet Salas d. sp. vñ. se. 6. n. 69. & Thom. Sanch. lib. I. in D. calog. c. 9. n. 26. quoniam dicat esse veniale, si nulla ratione excusat docēs, quæ tibi probabili sunt relatis probabilioribus. At credo nullum esse peccatum, quia semper est ratio excusans, scilicet graue iugum, quod Doctoribus imponetur, & obligatio mutuaria sententia.

8 Quod si magister improbabilis opiniones doceat vel ex malitia, vel ignorantia culpabilis: si sit in rebus pertinentibus ad fidem, vel mores, nemini potest esse dubium, esse grave peccatum; cum occasio non gravissimum erandi tribuit, & ipse errat. At si opiniones sint in rebus pauci momenti, Logica, scilicet, & Grammatica; alii videtur peccatum non esse illas doceat, ex texta in cap. in quibus 22. q. 2. vbi Aug. dicit: In quibus nihil interest ad capessendum regnum Dei vitam credantur, aut non; virum vera parentur, aut falsa; in iis errare, alius puto alio putare, non est arbitriorum esse peccatum; aut si est, minimum est, atque levissimum. Sed dicendum est, opiniones improbabilis docere communiter in rebus pauci momenti, lethale esse; cum quia officio magistri, cui se ingrat non faciat; officium enim illius est, veritatem firmare, & errores depellere. Tum etiam, quia graueum iniuriam auditoribus infert in eorum intellectibus errores leniendos; propter quæ sentit Petr. Nauar. lib. 2. & res. cap. 2. dub. 1. n. 82. obligatos esse magistros restituere, hoc est, deceptionem tollere.

9 At si non magister, sed ut quidam specialis Doctor opiniones improbabilis in Grammatica, vel Logica securius causâ ingredi excedunt, lete peccatum tantum erit, iuxta doctrinam Aug. suprà, qui non de docente publice has opiniones fallas obligatos est, sed de affectante illis: & ita tradit Salas, & Thom. Sanch. s. p. 2.

10 Quod vero addit Salas illo tract. 8. disp. univ. se. 5. n. 44. circa medium scilicet per se loquendo. Si quis non in praxi, sed in solo affectu temeriter circa res morales opiniones improbabilis amplectetur, non peccatum mortaliter, scilicet scandalo aliorum, & proprio peticulo amplectendi eas in praxi, sed in via literis tantum; mibi nullo modo probatur, sed peccatum esse mortale afflissum. Primo. Quia ex malitia, vel ignorantia culpabili de rebus ad fidem, vel mores pertinentibus male sentire grage malum est. Secundo. quia non videtur posse carere peticulo amplectendi tales opiniones in praxi, cum sic illi adhæreat. Tertiò, quia hæc videtur opinio Aug. suprà, cum enim dixerit nullum

vel leue peccatum esse sequi opinionem falsam in rebus, in quibus nihil interest ad capessendum regnum Dei; tacite insinuat in iis rebus, quæ ad capessendum regnum ordinantur, peccatum graue esse,

PUNCTVM IV.

An Confessarius possit, & debeat contra propriam opinionem penitentem sequentem opinionem probabilem absoluere.

- 1 De Confessario delegato negant aliqui.
- 2 Affirmandum est de ordinario, & delegato posse.
- 3 Addit verumque esse obligatum posita causa iudicij seu confessione incepta.
- 4 Secus dicendum ante iudicium de eo quæ obligatus non est confessions audire. Et de qua opinione hoc verum sit.
- 5 Obligatus penitentis opinioni probabili se conformare, sub qua obligatione hoc sit variante Doctores.
- 6 Probabilis est sub obligatione mortali teneri.
- 7 Penitentis credens ex aliorum opinione probabili contractum licitum esse, absoluendum est, iamet si confessarius tali opinioni non assentatur.

1 DE Confessario delegato negant aliqui posse; cito affirmamentum de parochio ita Antonin. 3. part. ii. 17. cap. 20. §. 2. Sylvest. verb. Confessor. 3. quæst. 7. Angel. confessio 4. n. 1.; Cour. tract. 7. de contract. quæst. 100. cor. 1. 3. ea parte contentus Ioan. Medina C. de confess. quæst. 19. in fine. Eman. Sa in edit. Romana, quatenus affirmant posse Confessarium cogere penitentem, ut suæ opinioni probabili adhæreat. Ratio esse potest; quia delegatus cum tenetur ministrare sacramentum petenti, solum videatur posse illud ministrare secundum propriam opinionem, & non aliorum. At parochus cum tenetur ministrare, efficit graue omnia, si aliorum opinioni se conformeat non potest.

2 Dicendum tamen est cum communis sententia, quælibet Confessarium, sive ordinarium, sive delegatum, posse penitentem sequentem opinionem probabilem, v. g. opinionem deobligantem à restitutione, absoluere, quoniam ipse Confessarius tali opinioni non assentatur, modo assentatur esse probabilem: docet Nauar. cap. 17. n. 280. & 288. & in cap. si quis autem deponit. d. sp. 6. n. 66. Toler. lib. 3. cap. 20. num. 4. Sayrus de sacramento penitentia. c. p. 35. n. 2. & lib. 1. in clavis regia. c. 9. à n. 13. Suarez 10m. 4. in 3. part. disp. 32. se. 5. Valquez d. sp. 62. cap. 5. Azor. lib. 2. cap. 17. quæst. 10. Anton. Perez ceteram. 10. scholast. dub. 2. & quæst. 93. Villalobos 10m. 2. summ. trac. 1. a. fcc. 12. Thom. Sanchez lib. in Decalog. c. 9. à num. 28. Salas quæst. 21. tract. 8. disp. univ. se. 9. n. 82. Valent. 2. a. d. sp. 5. quæst. 7. pun. 4. in fine. Ioan. Sanchez innumerous congerens disp. 33. n. m. 54. & d. sp. 44. num. 33. Ratio est manifesta: nam quilibet Confessarius sive proprius sive delegatus, nihil aliud à penitentia exigere potest; ut absolutionem impedit, quoniam confessionem omnium peccatorum; cum vero dolore, & propenso non peccandi, quibus nullo modo obstat penitentia adhæret sua opinioni probabili. Ergo capax est absolutionis, ut pote ritus dispositus.

3 Difficultas autem est, an non solum possit, sed etiam debeat absolutionem impendere?

Respondeo debere, sive sit parochus, sive delegatus, quia est delegatus voluntari se fingeatur ad iudicandum; at posita iam causa iudicij, scilicet accusatione peccatorum necessarij sententiam debet ferre, & cum penitentis titulus sit dispositus absolutioni, nequit cum deponere: & ita tradit Valent. Azor. Salas, Suarez, Valquez, & veteris Sanchez suprà.

4 Dixi, posita causa iudicij, seu confessione incepta: nam ante hanc sicut Confessarius delegatus non tenetur audire confessionem penitentis, neque etiam tenetur eius sententia se conformare; alius obligari posset Confessarius sententia priuilegium Bullæ regulatibus non prodebet ad effectum absoluendi a referatis, audire confessiorum, & ab eo necesse regularum sententiam prodebet, quod non est dicendum. & ita tener Ioan. Sanch. d. sp. 4. n. 10. §. ad valde notandum. & addit obligacionem Confessarii absoluendi penitentem sequentem opinionem probabilem esse, quando opinio probabilis est de aliqua re facta, vel efficienda ab ipso penitente, non de re quæ se rener ex parte Confessarii, qualis est de iurisdictione, vel approbatione ipsius: tunc enim negata absorbitio non arguit indispositionem, & indignitatem in penitente, sed defectum iurisdictionis in Confessario; ac proinde nulla penitentia interrogatur iniuria, sed potius cum sibi interrogat Confessarius: & consentit Basil. de Leon. lib. 4. de matr. c. 25.

5 Causa autem quo tenetur Confessarius penitentem absoluere, non est concors Doctorum sententia, sub qua obligacione teneatur: Sayrus, Valquez, & Salas suprà, & Monchesios 1. 2. disp. 19. q. 5. n. 199. affirmant delegatum solum sub veniali teneti, & sapientia bona fide, & zelo lute opinionis excusari.

Anton. Petrus *sapra*, nec venialis agnoscat, si suam opinionem Confessarius longè probabiliorum reputet: habet enim (inquit) causam suspendendi absolutionem, scilicet, ut vires sua opinio accipiat. Excepit caum, in quo penitentia ex precepto Ecclesie communicata tecperat: tunc, inquam, gratae osus penitenti imponetur ex denegata absolutione, cum rite dispositus accedat. Sunt. solum dicit eis: grauem obligationem, non tamen semper sub mortali. Conscientit Thom. Sanchez, dicens ex patuitate materiae veniale esse negare absolutionem, ut si confessio esset ita brevis, aut de tolis venialibus facta: quia tunc non videtur grane onus penitentie imponi, alium confessorem adeudit. Ioan. Sanchez, *disp. 33. n. 54. fine*, dicit esse mortale, si sit de mortalibus confessio: unde tacere inquit esse veniale, si de venialibus esset facta.

Ego vero in hac opinionum varietate exultimo probabilius semper esse peccatum mortale negare absolutionem penitenti, quem cedis esse rite dispositum, si ipse in tali negatione non consentiat, sive confessio sit de mortalibus, fave de venialibus facta. Et de mortalibus videatur clarum: nam obligare penitentem ad iterum confundendum peccata grava, habendumque dolorem, est grava onus. De peccatis autem venitalibus sic probo. Nam negando absolutionem prius penitentem magno beneficio sacramenti, ad quod habes ius. Ergo peccata gravior. Quod autem huiusmodi priuationem ipse possit faci separare, easdem peccata venitalium confundendo, non te excusat a peccato, cum habeas reparatio per accidentis sit: sicut non te excusat a gravi iniustitia, si digoum aliquo beneficio Ecclesiastico, illo priuatione, sciens facilissimo negotio aliud aquae boscum possit conferri: quia ad grauitatem culpa non debet attendi, an possit damnificare dampnum reparare: suffici si dampnum factum graue sit. Quod autem priuatione absolutionis, & fractus sacramenti in confessione venitalium graue dampnum sit, & grauis materia sic probo. Quia si ex *voce* tenebris confessionem venitalium efficer, & omittentes, absque dubio grauiter peccates. Ergo signum est esse materiam grauem, obligare penitentem, vel carere fractu ipsius confessionis vel illam iterum efficer.

Ex his infero a fortiori penitentem bona fide existimantem, contractum aliquem sibi licet, queque vere licetus est ex aliorum opinione probabili, eto Confessarius tali opinioni non afferatur, esse nec esset absolucionem, quia accedit rite dispositus: sic tradit Villalob. *t. 1. sum. tr. 1. diff. 12. n. 2.* & tenetur omnes supradicti Doctores conscient. At si penitentem existimet ex ignorantia contractum illum licetum, illuc non existentur Confessarius penitentem monere licetum esse secundum aliquorum opinionem, ut sic a periculo peccandi penitentem remoueat, sic ex *Salon. 2. 1. quies. 62. a. 2. contr. 4. paulo ante solu. argum.* docet Th. Sanchez *lib. 1. de Decal. c. 9. n. 31.* Quod si ille contractus omnino est illicitus, debet Confessarius penitentem onere, & si ab illo desistere non vult, in absolutionem remittere, ut pote indispositum: sic tradit Barthol. Ledesma, *in sua sum. sit. de jac. penit.* *diff. 14.* Villalobos *sapra* *n. 4.*

P V N C T V M . V .

An in administratione Sacramentorum liceat uti opinione probabili, & in re minus tutu, reliqua probabili, & tuitori vel omnino certa.

- 1 Quando pro vitaque parte est opinio probabilis de licito usu, potes cuiilibet te conformare. Quis procedit quando ex una parte est opinio valere sacramentum, ex alia est certus eius valor.
- 2 Sacramentum inuidum est potest ex defectu materiae, vel forma à Christo instituta, vel ex defectu iurisdictionis ab Ecclesia non concessae.
- 3 Proponitur prima sententia negans licet uti opinione probabili, reliqua probabili, vel certa de valore sacramentum: & quibus probetur.
- 4 Apponitur supradicta sententia limitatio, ut non procedat in causa graui necessitate.
- 5 Secunda sententia ut probabili defenditur licitum esse uti opinione probabili, reliqua probabili, vel certa in administratione Sacramentorum, nisi ab Ecclesia per consuetudinem, vel speciale preceptum prohibitum sit.
- 6 Explicatur doctrina. In casu, in quibus apparet Ecclesiam fecisse prohibitionem.
- 7 Non licet ministrare Baptismum sub nomine genitoris, & tametsi baptizatus confessus.
- 8 Apponitur quadam limitatio, sed necessaria non videtur.
- 9 Probatur non esse necessarium sacerdoti monere sufficiemtiam sacramentum se uti opinione probabili in eius administratione.
- 10 Satius argum. num. 5. adductus.

- 1 Pro intelligentia huius questionis aduerto primo non esse questionem, quando pro vitaque parte est op-

nio probabilis, an licet fiat: tunc enim ex supradictis manifeste constat cuiilibet licere eligere quam maluerit, neque se periculum mortali errandi exponit; & contingit in casu contouerlo, an mortuorum exhibenti solum signa contritionis danda sit absolutionis; alii negantibus, alii relictus affirmantibus. Sed quæstio est, quando ex una parte est opinio de valore sacramenti, ex alia parte non est opinio, sed certitudine valere. v.g. est opinio validum esse Baptismum ministratum sub forme genitoris, geniti, & procedens ab utroque. At est omnino certum valere, si ministratur sub nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Item est opinio valide conferari in typho, vulgo *zenteno*: ac in pantricico est omnino certum. Maximum valere, si contahatur coram parochio contahentium, & in propria parochia, admittunt omnes. At si ipse in aliena parochia assilit, opinio est non valere. Confessio facta simplici Sacerdoti absente proprio in articulo mortis, nemini est dubium valere: at si prius sit proprius Sacerdos, opinio est: aliaque immensa exempla adduci possent. Difficilis autem est an tunc licet uti opinione probabili, reliqua certa, & secura.

2 Aduero secundum, inuidum posse reddi sacramentum ex defectu materiae, & formæ à Christo Domino instituta, quem defectum ipsa Ecclesia suppete non potest, vel ex defectu iurisdictionis ab Ecclesia non concessæ, qualiter ita tatu sacramentum matrimoniij celebratum coram Sacerdote, qui non sit parochus contrahentium, & sacramentum penitentis si ministretur a Sacerdote, habente potestatem ordinis, & non iurisdictionis in penitentem. His ergo positivis.

3 Prima sententia negat, sive inuidum sit sacramentum ex defectu aliqui à Christo Domino requisiti, vel ex defectu aliqui requisiti ab Ecclesia, hinc uti opinione probabili, reliqua certa, & secuta in eius administratione. Ita Franciscus Suarez *3. tom. in 3. part. disput. 16. sed. 2.* & *disput. 1. sed. 1. scilicet 4. ad finem.* & *dis. 4. 1. sed. 1. in fine,* & *dis. 5. 1. sed. in fine,* & *10. 4. finem.* & *dis. 1. sed. 1. in fine,* & *dis. 6. 1. num. 5.* Henricus *1. tom. lib. 1. de sacramentis.* *ca. 9. num. 15.* Bartholom. de Ledesma, *de sacramentis in genere.* *dub. 5. conclus. 4.* Petrus de Soto *lib. 1. de inst. sacerdoti. 1. 2. tradit. 2.* & *Eucher. Valentina 3. part. dis. 5. quest. 2. punct. 12. tradit. 8.* *disput. unica. sed. 5. num. 86.* & alij. Moventur primo, quia facis irreuerentiam sacramentum, cum siq[ue] virginitas te exponit periculo illud iritum faciendo, quod periculum non adest, cum verec opinione probabili circa aliquod præceptum: quia tunc non te exponis periculo illud violanti formulari, eritas si in re violas; at si in vita sacramenti tutam, & certam sententiam de corum valore relinquis, & probabiliter tantum verec te exponis iritum efficiendi sacramentum: quam iritatem ex probabili opinione non poteris evitare, sicut potes evitare malitiam. Et confirmo. Si debet centum auctos solutes creditori in moneta dubia, nullo modo satisfacis: quia debito certo non potest fieri tanta solutione dubia: at constitutus minister sacramentorum debet Ecclesie illa integrè ministrare, cum ad hunc finem ab Ecclesia sit constitutus. Ergo non satisfacis, si sub opinione minitiles, cum posse certi ministrari. Secundo, vsus Ecclesie prohibens ne forima, & materia minus rita viatis in sacramento Baptismi, Confirmationis, & Bafaristæ, ex aliquo sive prohibet, non ex alio, nisi ex reverentia sacramentis debita. Ergo ex hac reverentia prouenit, ut nullus possit uti materia probabili, reliqua certa. Tertiò in rebus ad salutem animæ pertinentem, hoc ipso grauer quis peccat, quod certis incerta proponit, ut dixit Augustus, *de Baptismo, contra Donatistos, c. 3.* Sed qui virut maternæ, & forma sacramentorum probabili, reliqua certa, iam certo incertum praeponit. Ergo non.

4 Doctores iupradicti dicunt intelligendum esse, neminem scilicet posse uti opinione probabili de valore sacramenti, reliqua sententia certa sine gravi necessitate: nam illi interuenientem licitum esse dicunt uti materia probabili, reliqua certa. Qua ratione licet Baptismum in digitu parvulo ministrare, quando timet parvulus ex veteri egredens mortuus. Item licet confirmationem ministrare ex oleo benedicto, non mixto balsamo, cum nullateas balsamas inuenient potest, & virget occasio. Item licet, & debuum est penitentem exhibentem signa contritionis, & iam mortuorum absoluere, eti nullum peccatum in specie manifestari. Item licet ministrare Baptismum sub nomine genitoris, geniti, & procedens ab veroque, si ex prolatione formæ certa, Patris feliciter, Filii, & Spiritus sancti mortis ministro imminent. In quibus omnibus confessit Ioan. Sanchez *disp. 44. num. 12. fine,* & *in princ. cum Anton. Petrus certum. 10. scholast. cap. 10.* & *13. Salas sed. 27. num. 285.* Suarez, *de penit. disput. 26. sed. 6. fine.* Peculium enim irritandi sacramentum sufficienter honestatur ratione necessitatis.

5 Secunda sententia, & mihi probabilius afferit in administratione sacramentorum per se licet uti, sicut in aliis materiae, opinione probabili, reliqua probabili, seu certa, nisi ab Ecclesia consuetudinem, vel speciale aliquod decretum prohibendum sit. Haec probat, & defendit lat. & studi Gabi. Vals. *1. 2. quies. 19. art. 62. cap. 2.* & *3. Salas ex eodem questione. 21. trit. 8. disp. unica. sed. 10. num. 96.* sentit esse valde probabile, quamvis

quavis fed. 5. num. 9. & absolutè oppolitam sententiam videtur defendisse. Anton. Petrez laurea Salas. sententia. 10. cap. 1. ¶ 13. Thomas Sanchez lib. 1. de matrim. dispt. 20. num. 4. & lib. 1. in Decalog. cap. 9. num. 33. Villalobos. tom. 1. summ. tract. 1. d. ffc. 13. numer. 1. ¶ 1. Sicutus clavis regia lib. 1. cap. 7. numer. 4. Basil. de Leon. lib. 4. de matrim. cap. 25. numer. 9. Salomon. 2. quæst. 63. art. 4. conuersor. 2. ad. 3. probabilem reputat Iacob. Sanchez usf. ut. 44. numer. 10. & alij ab eisdem relati. Mōtorū principiū ex ratione ad inconvenientē desumpta: si eum non licet materia probabili in administrationē sacramentorum vti, sed necessariō adhibenda est omnia rūta, cum la fieri possit, grauans ministrantibus sacramentum imponetur. Primo enim in facimento penitentie non licet penitentem cum atritione cognita accedit, neque sacerdoti abolitionē impendere, cum hac non sit omnino certa materia. Item si penitentem cognoscit se esse factum informem, neque vult illam reperire, non licet sacramentum ministrare, quia confessio secundum probabilem opinionem non est integrè formaliter, cum secundum probabilem opinionem est confessio informis repetenda. Similiter non licet simplici sacerdoti in articulo mortis presenti proprio sacerdoti abolitionē impendere, neque in facimento matrimonij possent coniuges contrahere presenti proprio patroco non sacerdoti, vel existente in aliena parochia: quia in iis casibus, & alijs multis adhibetur materia probabilis, relicta omnino certa, & secura.

6. Hoc argumentum, meo iudicio, convincit ex præcīsa ratione debita facimenti, licet quidem vti in coru administrationē opinione probabili, hoc est, materia, & forma probabili, reliqua certa, & secura: quia sic operans prudenter operatur, cum non exponat culpabili periculo irritandi sacramentum, sed viam moraliter certam teneat. Neque est fundamen- tum, vi cuius affitemus: obligatos esse leuitem ministros matrem, & formam omnino certam apponere. At quia plurimi sunt casus, in quibus Ecclesia vel per confititūdinem, vel per speciale decretū mandauit vti materis, & formis certis, reliquo probabili, id est qui in huiusmodi clavis audierit materia probabilis vti, reliqua certa grauiter contra religionem peccare. Quia ratione, eti probabile sic Baptismum valeat sub forma genitoris, & procedens ab utroque, at ex viu Ecclesia ministrandus est sub nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, neque est probabile stante hoc viu licitum esse reliquaque hanc formam, & alijs probabili vti. Item esti probabile sic in Philosophia, aquam ex herbis extractam non differre specie ab clementaria: at non est probabile licet sub illa Baptismum ministrare. Similiter esti probabile sic in sacramento confirmationis balsamum non requirat probabile non esse apponendum. Item in sacramento Eucharistiae probabile est typhum, vulgo zenteno, specie non diffire a tritico, sed esse triticos degeneratum: at probabile non est posse in illo conferari. Quapropter in hac materia, certa regula præscribi non potest sed per singula sacramenta examinandum est, quia sine ab Ecclesia ratione confititūdinis, vel specialis præcepti prohibita: quia non.

7. Ex his inferto aduersus Anton. Petrez, & Salas sent. 10. ¶ 9. nullo modo licet sacerdoti ministrare adulto Baptismum, sub nomine genitoris, geniti, & procedens, ab utroque, quantumcumque ipse consentiat, quia vñus illius form & non solū ex charitate debita proximo debitus est, sed ex præcepto Ecclesie ob publicationem fiduci, & notitiam claram ipsius. Cum enim Baptismus ianu sit Ecclesia, oportebat in illo notitiam Trinitatis exprimere clarioribus verbis. Similiter etiam inferto aduersus eundem Doctorem, grauiter peccatum faciendum confititūdinem calicem, & limitantem intentionem ad folia illa verba. Hic est calix sanguinis mei, reliquis verbo tenus prolati: quia oblati vñi communī Ecclesia nomine Christi illa dicuntur, & intenduntur omnibus illis confititūdinem fieri, quia forte omnia illa necessaria sunt.

8. Nostram sententiam limitat Valsquez, Villalob. Anton. Petrez, & vierque Sanchez supradicti, ut intelligatur, quando pars probabili contraria non sit charitati, & misericordie proximi. Dicunt namque te vni non posse materia, & forma probabili in administrationē sacramentorum, si inde aliquod damnum suscipientem sacramentum imminet. Nam si certum, & securum, eti medium posset sine difficultate indigenē ministrare, quo titulo debet dubium, & incertum adhibere, illūrum sacramento forte necessario ad salutem frustare ob secundam tuam opinionem: Fatoe dictum esse legitimum, at limitantem necessaria non est, nullus enim mihi se offert casus, in quo ob charitatem proximi teneatis vti sententia omnino certa, & si ne periculo irritandi sacramentum, cum alijs posset illa vti, quod optime notavit Montelinos 1.2. dispt. 29. q. 1. num. 23. Nam quod dicit Ioann. Sanchez. dispt. 44. a. num. 13. §. Fatoe in genere, mihi nullo modo probatur, affirmat namque ministerum peccatum mortaliter, non solū contra charitatem, sed etiam contra iustitiam, quod seunque habens iurisdictionem sub opinione pri babilii sacramentum ministrat, quin suscipientem moneat de incertitudine sacramenti, vti possit alium ministerum habentem iurisdictionem certam adire: quia videtur esse con-

tra charitatem suscipientis ministriate sacramentum dubium, cum possit habere certum. Ex qua doctrina infert innumeros casus, in quibus minister peccatus est, si suscipientes sacramentum non moneat de incertitudine, quales sunt, si paochus assit matrimonio contractantium in aliena parochia, vel noui sacerdos: vel matrimonium per metum reuerentiale contractum absque ministris. Item si obtenta approbatione ab alio ordinario, quam loci, in quo ministeratur penitentia, aufulentes confessiones; si praesente proprio sacerdoti simplex sacerdos moriturum absoluat. In iis omnibus casibus, & alijs similibus ab ipso relatis affluit ministrum peccatum & conta charitatem & conta iustitiam. Solum excipit in facimento penitentie se posse excusare ministerium, iurisdictione probabili videntem, si suscipiens sacramentum confiteatur aliqua veniala simili cum mortalibus, cum enim circa venialia sit certum, & non sub opinione quilibet sacerdotem iurisdictionem habere, efficiunt absoluente de peccatis venialibus, & gratiam conferent, consequenter peccata mortalia remisurum, ac proinde nullum emolumen suscipiens amittit ex facta confessione, quod ex alio quilibet sacerdotे obtineat posset.

9. Hanc igitur doctrinam nullo modo probandum censos, destruit enim opinione communem assertorem in omnibus illis casibus posse sacramentum non solum validē, sed licet minister, neque vñlus Doctor, qui talen sententiam docet, exigit: minister, vti certios suscipientes faceret de incertitudine opinions, & periculo irritandi sacramentum. Quia quando ad eum probabili opinio absoluenda a restatur, a centuris, a fistis di matrimonio, nullo morali periculo se exponit minister irritum efficiendi sacramentum. Quia licet ex privilegio iurisdictionem non habet, habet tamen ex ratio confititūdine Ecclesia, & ratificatione de presenti supplente iurisdictionem, ne totus irriti sit: ita docuit Suarez 4. tom. in 3. part. dispt. 26. sect. 6. 7. & seqq. Less. lib. 2. de iust. c. 9. dub. 8. n. 68. Villalob. 1. tom. sum. tr. 1. d. ffc. 13. n. 5. fine. Henr. lib. 5. de panit. c. 14. n. 3. & 4. in comment. litt. G. Thom. Sanchez. lib. 3. de matrim. dispt. 22. n. 6. & in sum. lib. 1. d. ffc. 13. n. 3. Basil. de Leon. lib. 3. de matr. c. 19. n. 8. & cap. v. n. 7. & id. de Sacram. dispt. 8. dub. 3. conclus. n. 22. & dub. 6. n. 47. Bonac. de Sacram. dispt. 5. q. 7. §. 4. n. 4. Filiculus. tom. 1. tract. 7. cap. 9. n. 227. Omnes enim ij. & alij affirmant, operamus ex opinione probabili se habere iurisdictionem, illam habere certissimam, sicuti haberet qui ex errore vulgi, & tunc præsumptio operaretur, ac proinde nullo periculo morali irritandi sacramentum exponi. Neque vñlus ex iis Doctribus a ministro requisitus, ut moneret penitentem de incertitudine opinions: quia ipsi minister non debet aliud onus imponi in administrationē sacramenti, quam ut minister omnī certitudine quia potest; qui autem solum iurisdictionem probabilem habet, solum ex illa potest sacramentum ministrare, vt quid ergo aliud onus est illi expostulandum: ipse enim suū cap. eis ibi imputat, si sacramentum valide non recipiat, cum possit querere ministerum certam omnino iurisdictionem habentem, & accedat ad dubium. Quid si dicatur suscipientem ignarum esse talis incertitudinis, ac proinde a ministro monendum; ne scio qua ratione minister tale onus imponit magis, quam cuiilibet alteri fidelis, cum ipse minister non cogit suscipientem ad le accedere, & accedens minister sacramentum omnī certitudine quia potest. Præterea lege charitatis, & præcepto correctionis non tenetur ab intellectibus hominum ignorantias depellere, que non obstante medio necessario ad salutem: at qui monitus a Confessorio de incertitudine opinions non tenetur alium ministerum certiore adire. Ergo illa ignorantia incertitudinis non est de aliquo medio necessario ad salutem, ac proinde nullus tenetur ex charitate illum ducere. Denique aduersus Ioann. Sanchez. vrgere possumus: quia illa via affecrandi sacramentum penitentem, si suscipiens confiteatur venialia non est omnino certa. Nam etio quilibet sacerdos habeat circa venialia iurisdictionem (quod in sententia Salas 1.2. tract. 8. dispt. vni. ffc. 10. num. 101. & ffc. 27. n. 286. non est omnino certum) adhuc non est certum fieri sacramentum, quia sapere dolor de peccatis à penitente adductus venialibus non obstat; quia non ita purus, & perfectus. Ergo in tali cauī monendum est penitentem, & cum hic casus semper contingat semper debet esse monendum penitentem. Præterea cum Confessarius ante factam confessionem nesciat quae peccata sibi dicenda sunt, & an veniale aliquod, cuius dolorem habet penitentem manifestatur, tenetur sane semper penitentem monere de incertitudine sacramenti: quod quidem est graue onus ministeris sacramentorum imponere, contra receptam, & communem sententiam.

10. Ad argumentum pro prima sententia adducta respondeo.

Ad primū operantem ex opinione probabili de valore sacramenti non se exponere morali periculo irritandi illud, ac proinde sacramentum non offendit, neque Deum, qui solum perit, ut minister inculpabiliter procedat: proredit namque quando ex probabili opinione operatur, aliud Ecclesia non præcipit. Ad confirmationem respondeo, ministerum obligatum non esse operari absque vñlo periculo irritandi sacramentum, sed obligatum esse operari absque periculo morali irritacionis:

irritationis: qui autem cum probabili opinione operatur nulli se peticulo mortali exponit, ac proinde integrè debito facit.

Ad secundum respondeo, Ecclesiam in aliquibus casibus prohibet uti materia, & forma probabili, relata certa, non tam ob reverentiam sacramenti, quam ob altos fines, tum religionis, tum necessitatis fidelium. Et dato quod in aliquibus ob speciem solùm reverentiam sacramenti sit ita mandatum; non inde mandatum ad omnes casus debet extendi absque manifesta ratione. Ad tertium dico, D. August. loqui in causa necessitatis gravi, tunc in communiter contingentibus. Secundo dico, qui opinionem probabilem certa præponit non incertum, sed certam moraliter certo p̄cipiat.

P V N E T V M VI.

An subditus contra propriam opinionem possit, & debeat superiori p̄cipi obediens.

- 1 Quid sit certum, quid sub controvērsia.
- 2 Licitum tibi est obediens sequendo opinionem probabilem superioris.
- 3 Debet indicare opinionem superioris probabilem esse.
- 4 Communis sententia docet te obligatum esse obediens superiori præcipienti, nam et ius imperat rem, quam probabilitas, seu probabilitus existimus illicitem est, vel esse extra eius iurisdictionem.
- 5 Contrarium videtur satis esse probabile.
- 6 Satisfundam n. 4. additudo.
- 7 Si sub opinione probabili sit superiorum non esse legiūmum, adhuc affirmat Sanchez, ut esse obligatum in supradicto casu obediens.
- 8 Probabilitus est oppositum.

Non est controvērsia, quando daretur opinio probabilis ex parte subdit, quod non tenetur obediens, etiam illi contraria sit probabilitas: tunc enim licitum est ex supradicti amplecti, qua sibi gratior fuerit, & ita norauit in p̄senti Thom. Sanchez, l. 6. in Decalog. cap. 3. num. 7. Sayrus claus regia lib. 1. cap. 12. n. 6. Tortes de inst. disp. 50. dub. 5. q. 9. Ioan Sanchez, disp. 33. num. 28. Petri de Nauarra l. 3. de ref. p. 3. dub. 13. n. 239. fin. Neque obstat superiorum tunc iustitia præcipere, ut tu tenaris obediens, quia non undeque iuste præcipit, sed probabilitas, & proinde tu probabilitus solum obligatus eris obediens, & probabilitas deobligatus. Ex ignorantia enim, & diuitiis opinionum hanc diuitias in operando oritur, ratione cuius datur bellum iustum ex vita parte. Controvērsia ergo solum est, an quando existimus probabilitas rem tibi imperatam illicitem est, positis, & tenetis obediens?

2 Negat te posse in supradicto casu obediens. Adrian. quod l. 2. p. 23. qua ageres contra propriam conscientiam.

Sed haec sententia metu ab omnibus reicitur. Si enim, ut supradictum est, relata propria opinione probabilitas licet tibi amplecti alio: ut opinionem probabilem, quare non poteris opinionem probabilem superiori amplecti. Et ita tenet Cordub. q. 13. q. 9. 96. Anton. Perez certam. 10. scholast. n. 115. Valq. disp. 62. cap. 6. Azor. lib. 2. c. 1. quaf. 9. & c. 19. q. 6. Thom. Sanchez lib. 6. in Decal. 3. n. 6. Sa's 1. 2. traſt. 8. disp. unio. foci. 8. n. 76. & constat manifeste ex August. relat. in c. quid culpatur. 23. quaf. 1. ibi. Vir iustus si forte sub rege homo eiā facile regi, militi, & deponit illo iubente bellare, si quod sibi iubetur, vel nō esse contra Dei præceptum certum est, vel non vtrum sit, certum non est. Ecce qua ratione dicit August. posse subditum superiori obediens, quoties illi certò non constat esse contra Dei præceptum. Idemque probari posset argum. c. si virgo. 34. q. 2. ibi: Si virgo nupler nisi ex viro alieno si semper nescia, nunquam ex hoc adultera erit, si autem sciat, ex tunc adultera esse incipit. Ergo scientia de nullitate iuri alterius requiritur, ut non possit illi conformare.

3 Debet tamen, ut possit contra propriam opinionem operari, efformare iudicium practicum de probabilitate opinionis superioris: quia necessariò debet iudicare factum probabilitas, tibi esse licitum hic, & non obediens; alias contra propriam conscientiam regularem actiones procedere: & ita docuit Valq. disp. 62. c. 6. n. 32. & 33. & Azor. lib. 2. c. 17. quaf. 9. Hoc autem iudicium existimat supradicti Doctores non debere subditum desumere, ex eo quod superior sit, & præcipiat: neque enim dignitas præcipientis facit probabilitas opinionem eius quod præcipit, quia aut subditus sit ab aliis Doctoribus illud ut probabile habeti, vel superiori doctum, & prudentem esse, qui nisi probabilitas ductus rem ilam non præcipiet: quod semper extimandum est, quotiescumque de iniustitia præcipi non constat consentit Villalobos 1. tom. sum. tract. 2. diff. 11. n. 3. neque dissentit Thom. Sanchez supra n. 6. etiā videtur contrarius.

4 Maior difficultas est, an tenaris obediens, cum tibi superior imperat rem, quam probabilitas, sive probabilitus existi-

tas esse illicitem, vel esse ex his, quae sunt extra eius iurisdictionem? Communis sententia est te obligatum esse obediens: ita Valquez 1. 2. disp. 62. c. 6. cum Corduba l. 3. q. 9. initio. Salas traſt. 8. disp. unio. sect. 8. n. 76. Syluest. verb. conscientia. q. 3. Sayrus l. 1. in claus regia. cap. 12. à n. 2. Anton. Perez certam. o. scholast. n. 115. Thom. Sanchez lib. 6. in Decal. 3. n. 6. Villalobos 1. 1. sum. tract. 2. diff. 11. n. 3. Azor. tom. 1. lib. 2. inst. c. 17. quaf. 9. &

Hanc sententiam probant Doctores communiter. Primum, in supradicto casu potes obediens. Ergo teneris: quia subditus tenetur patre, quoties abque peccato id facere potest. Et confirmo. Superior habet ius præcipiendi cum factum ex probabilitate moueat. Ergo tenetis ei obediens; alias non leuis esset confusio inter superiorum, & subditum, nullaque communitas gubernari posset, si ob probabilitate opinionem subditus excludans efficeret obediens, tenetenturque superiores nunquam præcipere, nisi euidenti iustitia ducti, eaque inferioribus manifestata: quod videatur esse contra Aug. in cap. quid culpatur. 23. q. 1. Hic tamen rationes efficaces non sunt, æquè enim militant in casu quo subditus probabilitas opinatur non esse obligatum obediens, tunc, inquam, & superior præcipere potest, & ramen ipse non tenetur patre neque obinde confusio adueniri communiciari, cum quilibet iure proprio statu, & casus non sibi ita frequenter: non enim ita frequenter contingit probabile esse, rem imperatam illicitem esse, vel excedentem superiori iurisdictionem, vt possit subditus ab obediencia exculari. Ratio efficax huius sententiae ea est. Superior eo ipso, quo superior est, ius imperandi habet non solum quae clare sicut licita, & honesta; sed ea quae sub opinione honesta sunt. Quid constat ex supradicto e. quid culpatur, vbi August. solim expostulat ut possit (superior præcipere), & possit subditus obediens, quod certum non sit rem imperatam esse contra Dei præceptum. Ergo si certum est superiorum in tali casu habere ius imperandi, etiam debet esse certum, obligandum esse subditum, cum haec correlativa sint. Et confirmo. Et si probabile sit coniugi matrimoniata bona fide contrarium iniquum esse, non tamen videatur probabile de obligatum esse reddere debitum patenti, alias hinc spoliare possidentem iure acquistum ob probabilem opinionem. Ita vide dicendum in praesenti. Et si probabile sit rem imperatam illicitem esse, vel excedentem limites rerum, quas superior imperat potest. At si non videatur probabile te posse non obediens, si imperet, sicut si probabile tibi esset rem à me possit esse tuum, non ramen ex haec probabilitate me poteris illa spoliare.

5 Verum est haec communis sententia in praxi semper confundenda sit, audeo tamen affirmare, valde probabile esse te obligatum non esse superiori præcipiendi obediens, quando opinionem habes probabilem illicitem rem esse imperatam, vel excedentem eius iurisdictionem. Major primum licitum subditum est non patere superiori præcipienti, quando est opinio probabilitas, non esse licitum quod imperat, vel esse extra eius iurisdictionem, est opinio probabilitas non esse obligatum patere. Ergo Probo minorem: quia probabilitas opinionis de obligantis subditum obediens, in nullo alio capite efficaciori fundati potest, quam in eo, quod probabile sit rem imperatam illicitem esse vel extra superioris iurisdictionem. Et confirmo: ideo quando est probabilitas opinio non tenet subditum obediens, deobligatur subditus ab obediencia in sententia Thom. Sanchez, quia possit superioris in illa materia vocatur in dubium, sed similiter vocatur in dubium potestis superioris, cum probabilitas est opinio illicitem præcipite, aut eius iurisdictionem excedens. Ergo Secundum, nunquam superior fuit in possessione imperandi illicitem, aut excedens eius iurisdictionem, ut ex ipsius terminis confar. Sed est probabile hoc esse illicitem, vel excedens eius iurisdictionem. Ergo est probabile non habere superiorum ius præcipiendi. Ergo est probabile non teneri subditum obediens. Tertiò, non potest superior stricte obligare subditos suo præcepto, quam Christus Dominus, & Ecclesia obligat suis præceptis, sed quoties aliquis iudicat probabilitas sub materia præcepta rem aliquam non contineri, illa non obligatur: hac enim ratione non tenetur quis fati peccatum, quod probabilitas ratione credit non esse mortale, vel est iam confessum, ut multis allegatis docuit Thomas Sanchez l. 1. in Decalog. cap. 10. num. 76. quia licet præceptum de confessione integrè facienda possidat, ab illo tamen excusat sequendo opinionem probabilem: quia in tali casu probabilitas existimat non possidere. Ergo licet superior ius habere præcipiendi, quia tamen non habet ius certum præcipiendi. quod est probabilitas illicitem, sed solum habet ius probabile, ideo subditus probabilitas deobligatur.

6 Ex his patet solutio rationis adducta pro communi sententia. Dicimus namque superiorum habere ius præcipiendi quod est licitum certò & indubitate: quod vero sub opinioni tantum licitum est, etiam sub opione ius habet. Quapropter D. Augustinus in cap. quid culpatur, nunquam dixit tenet subditum Regi præcipientia obediens, quoties certum

sibi non est esse contra Dei praeceptum: sed posse obedire: tamen infra iusta contingere possit casum, in quo etiā possit obedire, non tenetur. Exemplum de spolio non obstat: quia possesso rei, & proprietas illius distinguitur: statim optimè aliquem habere ius proprietas aliquare, care tamen illius possessione: & econtra: ac proinde potest aliquis probabilitate opinari rem ad se pertinere, non tamen probabilitate opinari habere illius possessionem, aut alium à possessione decubatur: quia sunt omnino distincta. At in praesenti idem omnino est dubitare, seu probabilitate opinari rem imperatam esse illicitam, vel excedentem superioris iurisdictionem, ac opinari non habere potestatem circa illam. Eodem modo satisfacere possemus exemplo de matrimonio: aliud enim est opinari matrimonium iniquum, aliud cuius est opinari alterum coniugem corpus tuum non possidere: possesso enim videatur certa, etiā proprietas sive ius opinione: & ratione possessionis certa alterius teneris reddere debitum potest, quantunque opacis matrimonium non esse, ut multis allegatis probat Thomas Sanchez lib. 2. de matrimonio, disp. 44. num. 3. & nos ibi dicemus. Secundo & clarissime te' pondere possemus adhuc coniugem probabilitate opinantem de valore matrimonij, non teneri redditum debitum potest, etiā possit: quia videtur idem esse opinari de valore matrimonij, ac opinari de legitima possessione alterius, cum nullas possit possidere coniugem alienum sed proprium; ac proinde si aliqui coniugi probabile est non est coniugem alterius, probabile est alterum non legitimè possidere, & consequenter reddere non teneri: id est in cap. inquisitione, de sententiā excommunicati, notariorum omis- sum est hinc coniugem probabilitate opinantem teneri reddere; solum enim dicimus debitum reddere posse, sed possidere non debet. Eficaciter ergo ex omnibus iis satis probabile subditum probabilitate opinantem mandatum superioris esse illicitum, vel excedens eius iurisdictionem, non est obligatum exequi, & tam absolutè defendit Ioan. Sanchez in fe-
l. disp. 3. à numer. 22. & Ledenia tractat. de los estados, vbi de religione in comun. cap. 4. conseruit en parte Suarez, tom. in 3. part. disp. 4. scilicet 6. numer. 9. in fine, vbi dicit teneri subditum obedere Praetato, quando sequuntur rationes probabiles pro vtaque parte. At si manifeste probabilitas est non esse licitum mandatum, vel extra eius iurisdictionem, valde probabile esse subditos excusatis: & clarissime id docet lib. 6. de legi, cap. 8. num. 3. & 6. vbi probat licitum esse ut episcopio, hoc est, interpretatione, seu emendatione legis ex probabilitate iudicio, quocies superiori conuenienti non potest: imo etiam conuenienti posset, refert idem Suarez, n. 4. plures mon-
strant altere necessarium non esse recusatum ad superioris, si dubium sit de potestate eius, non de voluntate: quia tunc non debet interpretatio fieri ex voluntate superioris, & in calo quo dubium sit, contrariatu eius praeceptum alteri legi superi-
ori, conuenient non esse necessarium obediere. Henriquez lib. 12. de matrim. cap. 6. n. 7. fauere videtur; quatenus dicit coniugem debet reddere debitum potest, dum non est certus per con-
sensum opinatim probabilitate matrimonium non esse: à fortiori idem diceret de subditis respectu Praetato, & clarissime lib. 14. de irregular. cap. 3. num. 3. com. lxx. X. vbi dicit in dubio esse locum episcopio. Idem tenet Corduba lib. 3. qq. qu. 13. ante regul. fel. 205. syllect. verb. Papa quæst. 16. disp. 2. &
conseruit Thom. Sanchez lib. 1. de matrim. disp. 41. num. 37. vbi dicit, cum apparet. Doctores dicunt eis locum episcopie in dubio, intelligendi sunt, non de dubio aequilibrio, sed de for-
midine, quando faciliter est probabile iudicium, licet cum formidine opposita. Sicut ergo ex probabili iudicio vti possit subdi-
tum episcopie, ac proinde non teneri obedit. Sayrus lib. 1. in claus. regia, cap. 13. num. 41. dicit, quando est dubium proba-
bile, an licitum sit, quod superior præcipit, non semper esse illi obediendum. Ergo iam admittit casum, in quo ex probabili iudicio de iniquitate rei præcepta excusat subditus ab obe-
dientia. Eandem sententiam à fortiori defendere tenentur omnes illi, qui affirmant in calo dubio an sit licitum, vel illicitum, vel excedens superioris iurisdictionem, non teneri subditum exequi, quos disput. seq. referemus.

7 Sed inquires quid dicendum sit, quando opinio non tam ostitur ex re præcepta, quam ex potestate superioris, ut si opinio superioris non esse legitimum, quia non est legitimè ejus, an tunc sit certum te non teneri obediere?

Thomas Sanchez lib. 6. in Decalog. cap. 3. num. 29. etiam in hoc casu affinitate etiā obligatum obediere, & meo iudicio, procedit consequenter: cum enim tua opinio, & dubitatio impediunt possessionem superioris non possit, sed illa opinione, & dubitatione non obstante illa est reputata superior, acquis illius ius imperat (potest), ac proinde etiā opinio non esse superioris, non potest opinari tibi imperare non posse, cum hec potestas à tua opinione non dependeat, sed omnino certa, & indubitate sit, quocies non constat de nullitate.

8 Verum in huiusmodi casu mihi probabilius appetet te obligatum non esse obediere: quia tunc non est possit certa superioris, cum de eius possessione probabilitate dubitetur.

Tua ergo opinio etiā non impedit possessionem superioris, & quod superior non tibi possit imperare: at redditum possessionem illius dubiam, & incertam, hoc est, solum probabilem, & consequenter ius imperandi probabile tantum. Hoc autem iure imperandi probabilitate non potest superioriē spoliare: at ex illo non sequitur te obligatum esse obediere absoluere; sed solum obligatum esse probabilitate obediere, & consequenter posse probabilitate non obediere; & ita in huiusmodi casu defendant, etiā non satis consequenter te non esse obligatum obediere. Vsq. disp. 62. c. 6. fine, cum Gaftron. tom. 3. tract. de vita spirituali, lxx. 4. corol. 10. alphab. 6. litt. N. Salas 1. 2. tract. 8. disp. unio. scilicet 8. num. 78. Sayrus in claus. regia, lib. 1. cap. 12. Lefluis lib. 2. de infit. cap. 42. dub. 9. n. 77 fine. Lorca 1. 2. tom. 1. disp. 26. 8. aduerte præterea. Ioaan. Sanchez, disp. 33. n. 32.

P V N C T Y M VII.

An Rex in bello inferendo moueri possit ex opinione probabili, dicente sibi illud regnum pertinere.

- 1 Si habet Rex opinionem probabilem, sibi licere urbem ab alio possedam occupare, poterit bellum pro illius occupatione mouere.
- 2 Si probabilitas sit ex parte facti, aut irris, nequit possessoria possessione ante datam sententiam detinendi.
- 3 Proponitur quadam obiectio.
- 4 Apud quem est mouenda lis, & controversia definita. Examinantur varia Doctorum placita.
- 5 Non approbantur.
- 6 In hac controversia regnum esse dividendum aliqui affirmant. Sed eorum dictum non probatur.
- 7 Refutantur controversia, definitam esse item iudicibus regni presenti, quando non est controversia inter supremos Principes.
- 8 Explicatur amplius doctrina.
- 9 Idem dicendum, quando est inter supremos Principes.
- 10 In supradicto casu probabile est regnum manere liberum, & posse se modo reipublica exercepta gubernare.
- 11 Applicato regno à iudicibus designatis, potest cui est applicatum, illud intrare, & bellum mouere, si impediat. Excepte nisi sententia illa haberet appellationem, vel supplicationem, ut videtur admittendum.
- 12 Quod est ius probabile, & litigiosum, neque armis defendendum.
- 13 Quando alicui competit regnum certum, & alius est in possessione, monendum primo est, & rationes allegandas, antequam bellum inferatur.

1 **S**i atento iure est probabilitas opinio litera Regi vibem Sab alio Rege possessionem occupare, nemini est potest dubium posse iure intentare possessionem, esti ab alio possidente impeditur, bello vindicatur: ita Ioaan. Sanchez disp. 44. num. 58. Et consenserunt omnes illi, qui affirmant licitum esse opinionem probabilem sequi. Neque obstat alium iustè possidere, qui non iuste possidet absolute, sed solum probabilitate, ac proinde decubatur potest à possessione: quia spoliator probabilitate existimat alium nos habere ius possidendi.

2 Verum si probabilitas sit ex parte facti; seu iuri, quia scilicet ex scripturis, vel testibus, vel aia colligit sibi vibem competere, si potest facilius diligenter res est solum probabilitas & alter est in possessione, nullo modo potest illum à possessione deturbare: ita Francic. Vict. de iure belli, reletz. de Indis, & n. 227. Vsq. 1. 2. disp. 64. cap. 3. n. 1. Salas tract. 8. disp. unic. scilicet 8. n. 128. Molin. tom. 1. tract. 2. disp. 103. Villalobos tom. 1. sum. tract. 1. diff. 17. n. 7. Ioaan. Sanchez pluribus relatis supra n. 58. Ratio est, quia alius iustè possidet, & ratione possessionis efficacius ius habet in vibem, quam alius, qui possessione careret. Item in pari causa, seu dubiis, melior est conditio possidentis, & pro illo direntur sententia. Injustum ergo est à possessione deturbare.

3 Dices, Princeps ille supremus, qui ius solum probabilitas habet in vibem ab alio possidem, debet ius illud omittere: non enim debet esse inferioris conditione, quolibet particulari. Si ergo quilibet particularis cum ius habet probabile ad maioratum ab alio possidem, potest item mouere aduersus possidentem, ut causa applicetur maioratus habenti efficacius ius, etiam potest hic Princeps supremus ius probabile habens in vibem ab alio possidem, item mouere aduersus possidentem à possessione expellere; quod si resistat, armis vindicare.

4 Respondeo posse item mouere. At difficultas est apud quem sit mouenda lis, & controversia definita? Nam quod aliqui dicunt quilibet supremum Principem ius habere pronunciandi sententiam, & sententia in sui favorem prouincia

nuntiata, & adiudicato sibi regno posse regnum occupare, & armis, si opus est propugnare, mihi nullo modo probatur, si de sententia proprie dicta, ferme ita. Primo, quia ipse supremus Princeps superior non est alio iurisperito de regno concidentem. Ergo non potest index esse illius, illumque sua sententia ligare. Secundo, alius contendens non tenetur apud hunc rationes sue iustitiae allegare, quomodo ergo contra inuiditam partem potest iustitia ferre sententiam; & ita tenet Valquez, illo cap. 3. num. 12. & Salas num. 123 reputantque contrarium improbabile. Quapropter alij dicunt supremum Princeps de regno cum alio tertio contendentes, sed non possit aduersus illum sententiam ferre, potest ita tamen iustitiae sui regni consulere. Quod si ipsi dicant efficacius ius habere ad regnum virtute huius maioris probabilitatis posse regnum possidere, & si impeditur a possessione, armis iuriarii vindicare, ita tenet Victoria supra, etiam quando alius est in legitima possessione, & Suarez de chari. dispu. 13. de bello, sect. 6. numer. 2. Villalobos tom. 1. sum. trax. 1. diff. 17. num. 7. & 8. Ratio esse potest, quia index pro illo, qui ius efficacius habet, debet iuramentum ferre, est enim sententia actus iustitiae distributio, in qua dignior est preferendum. Est autem dignior, cui probabilitas ius fuerit. Ergo pro illo erat sententia ferenda. Loco autem sententie ferenda in supremis Principibus succedit declaratio maioris iuris, & probabilitatis. Ergo facta haec declaratione quasi per sententiam, sibi est regnum adjudicatum. Potest ergo tunc illud tentare possidendum, & impediendum armis oppugnare. Item facta haec declaratione iura non sunt paria, ut melior sit conditio possidentis.

5. Verum hic modus dicendi (etsi probabilis) mihi non satisfacit. Negati enim non potest alteri Principi suos etiam Consiliarios dicturos efficacius ius habere in regnum, praecipue cum illi fuerit possessor. Quod ergo consilium ex his est executioni mandandum? Nulla ratio est, quare magis vnum, quam aliud; utrumque autem mandari executioni non potest, neque ratio naturalis dictare potest, vt mandetur executioni consilium illius, qui potentius futilitas ius regnandi ex armis metierund est: quod barbarum est, & contra naturam rationalem, illeque si certetur efficacius ius habere, qui potentior armis est.

6. Propter haec dicit Barnes 2. 2. & quæs. 40. art. 1. dub. 4. dub. 5. concil. 3 & Eman. Rodriguez in sum. cap. 124. n. 3. conclus. 2. Villalobos tom. 1. trax. 1. diff. 17. numer. 4. pro qualitate dubi regnum dividendum esse, & vnum principi alteri recompensationem facere debet, quod si diuisione, seu recompensatione non contentiat alius, opugnari posse. Sed neque haec mihi probatur. Nam, ut benebat Molin, tom. 1. de inst. trax. 2. dispu. 103. §. mihi vero Salas supra numero 130. quia est in possessione legitima, nunquam cogitur rem cum alio dividere, aut recompensationem facere, neque index qui non est arbitrius ad hanc diuisiōnē, seu recompensationem, solet litigantes cogere: non est ergo condensus, qui regnum possidet. Et licet iuste possidens cogaeat aduersarijum efficacius ius ad regnum habere (quod difficile est, & raro contingit), si tamen ei certum non est facta diligentia requita, & semota omni passione: adhuc existimo probabilium obligatum non esse regnum dividere (etsi contra affirmat Molin, §. illud libenter), quia ratione possessionis vincit quodlibet ius alterius probabile, neque tenetur se a regno, vel parte illius solitare, quoque sententia adueniat, quæ ut lites ventur, & pax constituer, solet vni potius, quam alteri tem applicare: etsi eterque feret æquale ius habeat. Item estet non leuis controvèrsia in assignanda parte, quæ tradenda esset contrario. Addit regnum dividere contra consilium ipsius regni, grata malum, & perniciem regno esset: non est ergo admittendum. Quæ ratio etiam probat, neque ante illius possessionem esse regnum dividendum, sicut nec maioriatus dividitur, cum duo super illo contendunt. Est ergo controvèrsia alio modo desiderienda.

7. Dicendum igitur est: si litigantes super aliquo regno, patres sunt ipsius regni, illique subdit, tenetur iurisdictio regnifacere: quia ipsum regnum index est talis controvèrsia, sic Villalobos supra numer. 19. Molin, §. quando autem, Villalobos supra num. 7. circa finem. Si vero vnu sit supremus Princeps, & alius qui forte possidet, pars regni prætenit, existimat Valquez supra & Perez numer. 105. circa finem. item decidendam esse ab ipso regno, hoc est ab ipsis, qui mortuo Rege ex electione, cipiuntur habent ius gubernandi. Nam cum illa controvèrsia definitur debet legibus ipsius regni, & legum illarum nullus videatur legitimus intercessus præter regnum ipsum, ab ipso regno debet definiti. Neque oblat sibi supremum Princeps nemini subiectum, nam illa causa regno subiici debet: sicut subiectus Galius legibus, & iudicibus Hispania, cum contra Hispanos de aliqua hereditate Hispana contendit. Huic modo dicendum non requiecit Molin, §. adverte, neque Suarez de chari. dispu. 1. de bello, sect. 6. numer. 6. quia sapienter Princeps supremus suscepit habet judices externos, neque tenetur statu iudicio eorum, quos ipse non constituit ad iudicandum.

Affirmat ergo Molin, non esse definitandam rem iudicio regni, sed tractandam esse, ac si inter duos principes supemos, vel duas republicas exemplias agitaretur; quia ille Princeps supremus non videtur teneri se subiecte sententiae iure a republica. Mihil tamen sententia Valquez magis probatur adhibita eius moderatione, scilicet quemlibet ex litigantibus posse iudices ordinarios regni reculare, si eos suspectos sibi esse prudenter existimat; neque enim ius quod quelibet persona particularis habet, negandum est nisi litigantibus: quod si in tali re cognitione & affligitione aliorum iudicium non velit alius contentire, potest iniuriam sibi factam armis vindicare.

8. Ex his fortiori inferitur, si ius mouetur super aliquo comitatu lubido alicui regno, vel Regi, omnes litigantes, cujus sine Princeps supremi, teneri statu iudicio illius regni, Regi, sub cuius ditione comitatus illius est positus. Nam cum controvèrsia haec definit, debet aliqua regula, & haec non possit esse alia, nisi leges ipsius comitatus, harum autem interpres est ipius comitatus, qui potest esse alius magis legitimus, quam qui eas condidit, efficit laic iudicio illius standum est. Deinde occupans comitatum subditus efficit illius regni, sub cuius ditione est. Ergo debet Regi ostendere titulum suum, qui potest esse eius terram, alias dum Regi non ostenditur, potest Rex illam a suo territorio expellere. Est ergo res desueta ab ipso Rege, & ita tradit. Valquez illa dispu. 64. n. 18.

9. Quod si controvèrsia sit inter Principes supremos, aut republicas superiores non agnoscentes, & nullus est in legitima possessione regni, & pro viraque parte sunt variae rationes, neque est evidens, cujus ius regnum adjudicandus: affirmat suar. sect. illa 6. n. 4. communio sententiam esse, vnumque habere ius ad primo occupandum, neque esse inconveniens fieri bellum iustum ex viraque parte, cujus interponatur ignoratio. Ratio adducitur, quia in tali casu potest iudex, cui vellet, regnum applicare. Ergo quilibet supremus Princeps sibi applicat. Verum hic modus dicendi a Suarez non probatur, nec mihi probandas venit. Nam esti iudex ob seruandam pacem republicas potest vni ex litigantibus rem applicare, tamen efficacius ius non habeat, sed solum æquale, (quod non est certum). At quilibet Rex applicare sibi non potest, quia vnu applicatio non excludit alterius applicationem. Ergo ratio naturalis non potest vit: que tribueri ius integræ rem illi viadicandi Debent ergo Reges ij ab aliquo tertio expectare definitioem. Neque quilibet Rex ex consilio sapientium sibi moueri potest ad regnum occupandum, quidquid dicit Suarez n. 6, quia sequitur idem inconveniens, ac si quilibet Rex sibi lignum applicaret. Quocirca, vt supradicbam, definita est controvèrsia à iudicibus ipsius regni vacantis, vel si aliquis ex litigantibus eos suspectos habeat, & recusat, debent iudices arbitrii designari, quorum iudicio standum est, neque incertum bellum moueri potest, cum nullus alteri iuriarum faciat, quæ debet bello vindicari: sic Valquez supra n. 18. Ioan. Sanch. dispu. 44. n. 56. Quod si duratur huiusmodi dubio neque res decisa per sententiam arbitrii, aut per compositionem vnu tentaret regnum occupare, aliamque excludere, hoc ipso iniuriam alteri faciet, quam posset iuste repellere, & co tali iusti belli rem totam occupare: sic Suarez sect. 6. n. 4.

10. Aduento in huiusmodi casu probabile esse regnum manere liberum, & potest le modo republica exempta gubernare, aut Regem alium ex litigantibus eligeat: ita docuit Salas 1. 2. trax. 8. dispu. 10. sect. 13. n. 128. Ratio videtur efficiere enī litigantes ius in certum habent, videtur respiciatur sucedere, vnu caret certissime: neque tenetur alteri illorum regnum adiudicare, cum non sit certum illi debet. Dividere autem regnum inter litigantes, & in grauem periculum re publica cedet, cuius dannum præcedendum est cuiuslibet ipsicali.

11. Causa igitur apud iudices regni vacantis, vel arbitrios agitata, & adiudicato regno vni ex litigantibus, potest ipse, pro quo sententia lata est, illud occupandum iactare, erit condemnatus restitut, bellum alterius illum mouere: quia tunc ius est illi certum evidentia legali. An autem debeat expectare ultimam sententiam, variat Doctores. Perez certam. 10. scho. 1. n. 10. affirmat non esse obligatum expectare ultimam sententiam, eti danda est, sed eo ipso, quod pro illo est data sententia aliqua, efficiunt ius firmius habere: quando autem certum est pro aliquo ius firmius esse, potest rem intrare possidendum, & tenetur in idem conferre Suarez dispu. 13. sect. 6. n. 2. Mihil tamen probabilis appetit, si sententia illa appellationem, seu applicationem admitteret, non posse virtute illius regnum intrare possidendum, alia ut quid expectanda est ultima sententia: Et appellatio executionem sententia non sufficeret, si non obstante supplicatione, vel appellatione armis exequitur.

12. Sed inquires quod ius censendum est probabile, & legitimum, neque armis defensendum?

Respondeo quando apud iurisprudentes probabile censetur, eti negotiorum inter particulas agitaretur, nullus censetur contra iuritiam item mouere: ita tradit Valquez illo cap. fin. & Villalobos 1. 1. sum. trax. 1. diff. 17. n. 2. ult. fine.

13. Vnde

15. Ultimo pro hac materia dicendum est, quando aliqui certior est regum sibi competere, & alius in legione posse fuisse existit, monete debet possessorum, vt dimittat allegatis causis, & rationibus sui iuris: teneatur enim virare bellum in quantum potest. Quod si monitus noluerit acquiescere, poterit oppugnari. Nam in huiusmodi casu datur iusta ratio bellandi, quae est iniuriam imminentem propulare, vel factam vindicare: in tali casu possessor facit iniuriam, citio illam non cognoscet. Ergo habet supremus Princeps ius illam propulsandi, seu vindicandi, & cum nulla alia via id efficiere possit, nisi bellando, bellum illi concessum est: sic omnes Doctores, Valsq. Molin. Salas, Villalobos, Perez, Victoria, supra.

PVENTVM VIII.

Quam probabilitatem de iustitia belli debeat habere miles, vt possit, teneatque militare.

1. Vbi non constat de belli iniustitia, possent subditi milites obediere. Et qui iij sint.
2. Non tenetur inquirere de iustitia belli, si nulla eis dubitandi ratio sit proposita. Secus se grauis dubitandi ratio preparatur.
3. Milites non subditi pugnare non possunt, nisi eis de iustitia belli constet secundum communem sententiam.
4. Valde probabile est eodem modo hos milites bellare posse, ac subditos.

Sexto potest esse de militibus subditis Regi bellum inferenti, vel de militibus non subdatis. Si ferme sit de militibus subdatis, quoties illis non constat de belli iniustitia, possunt obediere: quia tunc presumere debet bellum esse iustum, estque expresa est August. in quid culparur, 23. quath. 1. & ita docent de hoc casu aliis allegatis Valent. 2. 9. 40. art. 1. disp. 3. q. 15. p. 2. Valsq. 1. 2. 9. 19. disp. 66. c. vlt. Molin. om. 1. de iust. vniq. 2. d. p. 1. 3. concil. 3. Nauart. lib. 2. de restit. c. 3. in non. edit. 2. p. dub. 12. à n. 260. Thom. Sanch. lib. 6. in Decal. c. 3. n. 1. Salas 1. 2. tr. 8. disp. unio. 2. 6. p. 166. Villal. tom. 1. r. 1. diff. 12. Suarez de char. 1. 2. p. 13. de bello, scđ. 6. n. 8. Nomine subditorum, vt in bello possint pugnare, & teneantur ad superioris praecipuum, communiter intelliguntur milites alienigenae metende conducti, qui continuo stipendiis sub eodem principe degunt tam tempore belli, quam pacis; enim reputantur tanquam fama, qui iurius dominis tenentur parere cum de iniustitia non conflatim docent. Nauart. summe. 15. Caetan. in summ. verb. bellum, p. 11. & 2. 2. q. 69. art. 1 circa. 10. ad 4. dub. 2. Valen. supra, vers. si autem mil. Salas n. 268. Th. Sanch. 2. 16. Molin. supra. Villalobos tom. 1. summ. tract. 1. d. ff. 18. n. 2.

2. Major difficultas est, an iij subditi teneantur inquietare de iustitia belli, atque cum militent?

Respondeo cum Suar. supra scđ. 6. n. 9, si dubium sit negatur, hor est, si nulla specialis ratio de iniustitia illis reperiatur, possint; autoritate sui Princeps militare, in modo tenentur, si praecipio cogantur nulla facta inquisitione: quia bellum indicatum a Princeps supremo, praelatum debet iustum, vt tradidit Macardus verb. bellum, n. 4. Menochus us de presump. lib. 6. pra. samp. 96. n. 7. Neque executor sententiae tenetur de eius iustitia inaequale: graueque onus impositum est subditi, si iustitiam tenentur examine, & fecerit illis effector impossibile veritatem afferre, cum raro conuictus rationes bellandi omnibus manifestetur. Verum si subditi dubium habent possumptum, hoc est rationes probabiles pro virtute pace de iustitia belli, possunt se illis conformare: non tamen exstimo teneri, ob ea que supra diximus, subditi obedire, quando probabilem opinionem habet iniustiam esse praecipuum. Quod si rationes ita sunt vrgens de iustitia belli, vt subditi neque illas sollete, tenetur tunc aliquo modo veritatem inquirere, ne se particulo morali iniusticie exponat, ita Suarez supra, & addit hoc omni non esse faci è subditis imponendum.

3. Verum si milites subditi non sunt, certum est non tenentur obediere. An autem possit causa non examinata, difficultas est.

Communi sententia docet non posse, nisi certi uide mo-
tus illi, constet bellum iustum esse, ita Thom. Sanch. supra.
Molin. disp. 12. 4. in prim. sylvest. verb. bellum 1. o. 9. & Caetan.
ib. Ratio est, quia ex bello grauissima damna oriuntur. Ut au-
tem illa possint inferri debet in infirmitate moralis adesse, certi-
tudo de iustitia. Ij autem milites cum subditi non sint, non tam
executores, quam inferentes debent nominari. Item probari
potest ex reg. 1. 9. de reg. in. 6. ibi. Non est sine culpa qui rei,
qua ad eum non pertinet, si maneficer; tci, inquam, periculo, & que aliena damaua inferat.

4. Nihilominus valde probabile est eodem modo huiusmodi milites bellare posse, ac possunt subditi; neque aliquam esse inter illos differentiam, teneat expressè vlt. à n. 24. Suar. dub. 12. Ratio est, quia cuique licet est alterum iuvare in

te, que presumitur iusta, praecipue cum non leue emolumentum inde accipiat. Cum igitur bellum presumitur iustum dum de iniustitia non constat, efficaciter posse quemlibet in illo iuvare. Et ex iis solvitur supradicta ratio. Fatoe enim ex bello grauissima damna oriuntur, id est in autore illius mortalem requiri certitudinem de iniustitia; at in iuvante sufficit, si probabile sit habe etiitudinem in autore esse. Debet autem esse probabile, quod est de iniustitia non constat: & Princeps ut Christianus, bonorum estimationis habetur.

Ad reg. 19. respondeo cuiilibet militi importare locare operas suas in bello, neque se immisceret rei pericula, moraliter, cum ex probabili opinione operetur. Quia omnia à fortiori procedunt in bello non prius agressivo, sed defensivo: in hoc enim claram est sufficiens militibus iustitiam aggrediatis incognitam esse: & merito probabilitatis judicent adiuuare posse se defendentem: id est quod causé dicitur D. Ambrosius relatus in cap. denique. 1. 4. quæst. 5. si non potest (ubueniri alteri, nisi alter laudatur, commodus esse neutrum iuvare: non dicit non posse ei iuvare alterum, se commodus esse abstineat. Quod si in adiutorio per intercessionem, de quo ibi, consilium est abstinere à subuentione unius cum uelione alterius, à fortiori in adiutorio per bellum. In neutro tamen est obligatio.

PVENTVM IX.

Quam opinionem debeat sequi Medicus in me-
dicamentis adhibendis.

1. Tenetur Medicus medicinam certam, relieta probabili, & dubia adhibere insieme.
2. Quando nullum medicamentum est certum, tenetur Medicus probabile adhibere, & illo deficiente, applicare dubium.
3. Illicium est experientiam facere in infirmis, an sint me-
dicamenta salutaria, vel nociva.
4. Affirmant aliqui licet medicinam, de qua quæd dubitatur, an profutura, vel noctitura sit, applicare infirmo desperato.
5. Negantur intentione communior est, & probabilius.
6. Satisti fundam, n. 4. adducto.
7. Negant plures licet Medico vti medicina, quam minus probabilitas credit profuturam, relieta ea, quam probabilius credit.
8. Contrarium ut probabilius defendatur.
9. Potest Medicus agris consulere medicinam, quam alii doctio-
res salutiferam putant, et si ipse eis non assentiantur.
10. Afflentes infirmo peccant, si relieta remedium, à Medico
assignatis, uenunt iis, qua sibi videntur.

IN medicinis adhibendis alia reputantur certi allatæ sa-
luti, alia colùm probabilitas, alia sub dubio. Vi ergo
certa ab incertis separarentur, primò certum est, apud omnes
tenetur Medicus adhibere agroti, si potest medicinam certam,
relieta probabili, & dubia: quia tenetur ratione sui offici, &
charitatis agrotantis salutem propescere, & nullo modo cum per-
icilio exponere, in rituque infirmis conquerentur de Me-
dicis potente secum medicamentum applicare, si applicet
solum profuturum, Neque obstat quemlibet posse sequi opinio-
nem probabile, ut possit Medicus relieta medicamento cer-
to uti probabili: non enim est opinio probabilius de tali viu, eti-
si opinio probabilius de uilitate medicamenti.

Secondo, quando nullum est medicamentum certum,
tenetur Medicus probabile adhibere, & quando nullum est
probabile, tenetur dubium, modò certum sit medicamentum
minime nocturum: quia tunc nulli pericu infirmum exponit,
& ex alia parte potest illo remedio adhiberi ab infirmitate li-
berari. Ego est applicandum: ita Thomas Sanchez lib. 1. in
Decalog. c. 9. n. 42. cum Valent. 2. 2. disp. 3. q. 10. punct. 2. col. 665.
vers. altero modo. Quando dubium aquæ est, an nocturum,
vel profuturum si medicamentum, decimus statim.

Tertiò est certum, illicium est Medicis experientiam
facere de medicamentis, an sint salutaria, vel nociva, etiam in
rituotis desperato. Tum quia nemini licet morte proximi
scientiam confequi. Tum etiam quia sic operans dubius est,
an mortem acceleratur si medicamentum. Ergo quantum est
ex se, accelerationem intendit. Ergo peccat, si docet Azer.
lib. 1. infit. moral. cap. 17. quæst. 1. Corduba lib. 3. quæst. 5.
Anton. Perez certam. 10. scholast. num. 87. Villalobos tom. 1.
summ. tract. 1. diff. 16. n. 1. & 4. Valsq. 1. 2. disp. 64.
cap. 4. Salas ibid. tract. 8. diff. unio. scđ. 14. num. 136. circa
finem. Thomas Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 9. num. 38 Nauart.
summ. cap. 2. 5. n. 61. Sayus lib. 1. in clavis regia. cap. 10.
n. 6.

Duplex tamen est difficultas. Prima an licet agroti, de
cuius salute desperatur, medicinam dubiam applicare, id
est, de qua aquæ dubius atar profuturæ, an nocturæ sit? Affir-
mant ut probabilius Thomas Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 9.
num. 39. cum Valent. 2. 2. disp. 3. quæst. 10. punct. 2. vers.
non improbo, col. 664. Mouentur, quia ex applicatione huic ce-

B Medicus

Medici solum sequi potest periculum accelerandi mortem aegro. qui te ipsa moriturus erat. At hoc periculum sufficienter compensari videtur spe, eti dubia, de eius salute. Ergo poterit Medicus tale remedium applicare; inob. ut sentie Sanchez, teneat. Explico supradictam rationem. Damnum, quod euenire potest ex tali applicatione, est, quod infirmus bieutiori tempore moratur, v.g. morituros erat intra tres dies, intra duos moriatur. Veritas autem quae sperati potest, est vita plurim annorum. Ergo non sit coorta charitatem infirmo debiram, si periculum ita exiguo exponatur ob tam gravem utilitatem. Et confirmo exemplo correctionis fraterne, quam diximus peccatori constituto in extremis adhibendam eis cum dubio ac profutum; vel nocturna sit, eo quod damnum quod timerur, videtur esse longe minus utilitate sperata: timeret enim aegrotus ob novum peccatum condemnandus, qui alias condemnandus erat, utilitas autem, quae speratur, est vitatio eterna condemnationis. Ergo similiter.

5 Nihilominus communissima sententia, & m.h.i. quia communior, probabilius, negat licetum esse Medico applicare medicamentum, de quo dubius omnino est, an nocturum, vel profuturum sit, sed necessario requiri, vel quod certus sit non obstatum, vel quod probabile sit profuturum: gener hanc sententiam Abbas in c. sua nos, de hom. c. ad vlt. n.4. Innoc. ibn. 1. Anton. n.5. Sylvestr. verb. Medicus. q.4. dict. 1. Angel. 2. Sayr. in claus. regia lib. 1. 10 n.9.10 & 11. Salas 1. 2. r. 8. d. 9. vnic. sd. 14. n. 130. Valsq. q. 19. vni. 6. disp. 6.4. c. 4. n. 22. Azor. lib. 2. infist. moral. cap. 17. quaf. 1. Anton. Perez ceriam. 10. scholaf. n. 88 §. mibi. Villalobos tom. 1. summ. trac. 1. d. ffe. 16. num. 1. idem. mes. iudicio, tener. Corduba lib. 3. qq. 9. 1. posf. 1. proposi. vers. pro declarat. Man. 2. tom. sum. cap. 5. n. 6. conclus. 4. quanvis à Thom. Sanchez, referunt pro sua sententia, sed immrito, cum necessariò postulent probabilitatem de fructu medicamentis, eis non ita certam. Ratio est, quia appicant medicamentum, de quo nullam probabilitatem habet esse profuturum, sed potius dubiat, an nocturum sit, quantum est ex se applicat causa efficacem mortis. Ergo non est licet talis applicatio. Confirmo, Ideo omnes Doctores negant Medicis licetum esse infirmis delpletis medicamenta experiri, quia per hanc experientiam, manifesto periculo infirmum exponunt eius mortem accelerandi. Sed idem prosus est in patienti causa. Ergo adde, qui dubius est, an nocturum, vel profuturum sit medicamentum, non format iudicium de eius nocturno, vel utilitate, sed hæret suspensus ac proinde propriè, & in rigore nescit an nocturum sit, an damnum sit. Ergo cum applicat, applica ad experiri. Experienciam autem facere de medicamentis est omnino licetum. Ergo. Verum si tecumque Medico probabile sit remedium profuturum, poterit illo vti, vt fecit omnes Doctores supra relati tenent: quia tunc non mortali periculo mortis infirmum exponit, sed probabili spei salutis. Tandem ipse Thomas Sanchez videtur retractare sententiam num. 4.2. in fine. At enim, quando est par, aut fecit per mortis periculum, sine adhibeatur medicamentum, siue non, non licet. Quod credo, quando non adest probabilitas aliqua, forte v. prof.

6 Ex his respondeo ad rationem, & primam confirmationem oppositorum sententia. Admitto in hæminum existimatione leuioris consideracionis esse, exponeat agitorum priuandi periculum uno, vel altero die vita, quām exponere spei consequenti vitam per multos annos. At non debent fieri mala, vt inde eueniant bona: qui enim infirmum exponit periculum accelerandi mortem, periculum mortis exponit, quod in tristis malum est.

Ad secundam confirmationem respondeo correctionem non esse causam per se illius noui peccati, & maioris condemnationis, quod in peccatorum timerit, quod omnino est per accidentem, ac proinde numquam dici potest corripiens exponere peccatorum periculum maioris condemnationis. At medicamentum per se causa accelerationis mortis, illudque applicans confutat mortali periculo mortis infirmum exponere.

7 Secunda difficultas, as licet Medico vti medicamentum, quod credit minus probabile, ete profuturum infirmum, relieto eo, quod probabilitas credit, profuturum? Supponitur non esse medicamentum aliud certum.

In hac questione existimat Thomas Sanchez lib. 1. in Declar. cap. 9. n. 41. ex obligatione charitatis, non tamen iustitia, tenet Medicum applicare medicamentum, quod probabilitas credit profuturum idem tenet absolute non distinguens, de qua obligatione. Sotus lib. 3. de inf. q. 1. ff. 6. art. 1. ad 4. Salom. 4. 2. q. 6.3. art. 4. crenouerit 2. ad 2. Villalobos tom. 2. summ. trac. 1. diff. 16. n. 6. Valsquez 1. 2. diff. 6.4. cap. 4. fine Suarez. tom. 2. in 3. part. disp. 2.1. sec. 4. fine & tom. 4. disp. 1.6. sec. 6. num. 1. Ratio est potest, quia charitas proximi obligat Medicum, ut certior modo, quo possit, cuius salutis propiciat. Si ergo omisso probabilius medicamento, probabile tantum applicet, non curat infirmum meliori modo, quo potest. Ergo.

8 Verum contra sententia mihil probabilius appetit, scilicet non tenet Medicum applicare infirmo medicamentum, quod sibi videtur securius, & probabilius profuturum, sed pos-

se applicare illud quod existimat probabile, & in aliorum opiniones probabilius, & securius, ita docet Arag. 2.2. q. 6.3. art. 4. dub. penit. Azor. lib. 2. infist. moral. c. 17. quaf. 1.1. Salas trac. 6. disp. 1.6. sec. 6. num. 14. loat. Sanch. in select. disp. 4.4. num. 36. Mo- uer primò, quia alij Medicis applicantes illud medicamentum rit operantur, cum existimat probabilius est profuturum. Ergo ex aliorum opiniones potest tu operari. Secundo non semper quod tibi probabilius appetat, est probabilius, & in te securius, sapè conuenienter efficit salutem aegrotantis alieno iudicio conformate. Tertiò, graue onus tibi est impositionis, si semper deberes sequi, quod probabilius appetat: tenebris enim examinare causas probabilitatis maioris, cogeretis, quodlibet momento medicamenta variare, cum in hoc iudicio de majori probabilitate variatio continua solcat est. Quod enim modò probabilius appetat, sequenti die non sic representatur. Item posses pro libito tibi imponere, vel autem obligationem, cum possis quod modò iudicas probabilius, iudice minus probabile. Quartò applicatio talis medicamentum non est contra obligationem Medicis ratione sui officij, ut Thomas Sanchez fatetur, quia neque est temeraria, neque imprudens, sed secundum regulas artis. Ergo neque est contra charitatem. Charitas enim solum obligat potest Medicum, ut suo officio satisfaciat. Quapropter exultimo, si charitas obligat Medicum, ut certior modo, qui sibi videtur infirmum curare, etiam ad id ex iustitia obligari. Efficitur ergo ex acutio capite obligatum esse curare infirmum certior modo, qui sibi videtur, sed solum esse obligatum ex charitate, & iustitia, ut certior modo, qui possit, vel secundum suam sententiam vel secundum sententiam aliorum, infirmum curat.

9 Ex hi posse agri consulete medicinam, quam alij doctiores falserat putant, est ipse eis non afferantur, quia potest depolare propriam opinionem, & aliorum sententias conformare. Sic Thomas Sanchez super num. 41. cum Nuar. cap. 5. quis autem de paenit. diff. 7. n. 7.4. & 7.5. in solut. ad 3.

10 Adiutor optimè Villalobos tom. 1. summ. trac. 1. d. ffic. 16. circa fin. assistentes infirmo sapè peccate posse mortaliter, quando felicis remedii assignatis à Medico, aliis pro sua voluntate videntur, & aquam, & vinum infirmo propinari, ut eius voluntari satisfaciant. Exponunt enim infirmum absque ratione manifesto pericolo moriendo saltum citius.

P V N C T V M X.

Quam opinionem iudex possit, teneaturque sequi in iudicando.

1 Casus proponitur.

2 Si probaciones efficaciōes habens tantū iuris, quām facti, pro se est sententia ferenda: si aequales, inter iuriasque & probaciones, tamen si alij sentiant penes iudicem effici possit, aplice cui voluerit.

3 Explicatur doctrina.

4 Quando sub opinione est positum, an probations ex parte facti aequales sint, vel sub opinione est positum, cuius magis ius faciat negant plures posse indicem, cui voluerit applicare.

5 Contraria sententia communis est, & amplectitur.

6 Stanibus diversis opinionibus de iure partim, aliqui affirmant se relicta tua opinione probabilius, probabilis aliorum amplecti si index supremus sis, secus si inferior.

7 Probabilitas posse indicem quilibet iuxta opinionem alterorum probabile indicare.

8 Satisfactio contrario fundamento num. 6. adductio.

9 Sententiam debet ferre index secundum ea, que allegata sunt, non qua allegari poterant.

10 Ondendum est posse esse opiniones tam circa factum quam circa ius ex facto ortum. v.g. contendis cum Petro super hereditatem, probas ad te pertinet, probat ipse similiter, poterunt esse opiniones circa probations factas, quoniam ex illis efficacior sit, an traian Petri: Poterunt etiam circa ius ipsum vestri opiniones nullas de facto dubitatione posita, v.g. certum est tibi reliquit esse legatum in testamento minus solemnem, controuersum est inter Doctores, an tibi sit applicandum factum, inquam, est certum, ius tamen sub opinione. Item controuersit de hereditate cum Petro, eo quod tu consanguineus sis Joannis, qui decessit absque liberis, Petrus similiter contendit eodenit titulo consanguinitatis, scilicet non in codem ordine, factum est certum, ius tamen sub opinione. Item aequalis de delicto, capitul informatio, possunt esse opiniones supposita informatione de quantitate, & qualitate præcez delicto interroganda, si positis.

11 Dico primò, si certum sit, est efficacior probations habere, tam iuris, quam facti, necessario debet iudex pro te sententiam ferre, quia debet iudicare secundum allegata, & probata: quia cum certum sit pro te efficacior esse, pro te est sententia ferenda, sic omnes Doctores. Verum si ex parte facti constas

confutat probationes regales esse, & ius aque ribi, & alteri fac-
tum, affirmat Ioann. Sanch. d.p.44. num. 5. & Petr. de Le-
m. de Matrim. quaq. 45. art. 1. dub. 2. ad. 3. integrum esse
indiv. item applicare cui maluerit: huc enim duo contendunt
de beneficio Ecclesiastico, & pro virtute parte fuit aqua-
les probationes, seu prevarications, & equalitas dignitas libe-
ratim est iudicis eni maluerit applicata. Nihilominus commu-
nissima sententia docet in supradicto causa debere iudicem, si
ter dubius, est, dubius, aut si videtur dubius non potest,
debet partes inter se componeant, & virtute satisfacere. Nam
iudex nos est dominus tui, id illius distributor. Debet ergo
distribuire pro qualitate iuri, quod vnaque habeat: cum
ergo vnaque habeat iuri in rem illam aquiliter, nulla est
ratio, quare potius vni, quam alteri tribuit: sicut enim vna-
que pars non potest habi rem illam integrum vindicare, ne-
quaquam index potest ei integrum adjudicare. Debet ergo di-
videre, aut si dubius non potest, alio modo satisfacere parti,
cum rem non tribuit. Neque obstat exemplum de beneficio
Ecclesiastico: nam ab beneficio Ecclesiastico nullus habet
iuris causa justitia distributaria, quoniam que eligatur, sed potius
habeat iuris dicta, ut ex litigianibus vni tanquam conferuntur:
at extra materiaen beneficiorum, virtute pars ante sententiam
iudicis debet iuri iustitia ad rem illam, quia virtusque est: ne-
que inde aliud fact, quam declarare, cui tale iuri competat,
cum et virtus que competit, pro virtute parte est declaran-
dam: & ita tenet Salas. 2. quaq. 63. art. 4. corol. 2. Bannes
ibi, dub. 1. circa folia, ad 2. Savyn clavis regia lib. 1. cap. 11. n. 22.
Thom. Sacra lib. 2. de matrim. disp. 41. cap. 16. & lib. 1. In cibis
cap. 9. num. 5. male allegatus a Ioann. Sanch. pro sua sententia,
cum dict. exprefit rem esse dividendum, quando ex parte facti
equaliter efficit probationes, iudeo docet Salas 1. 2. tract. 8. disp.
tricis, sed. 12. num. 118. & sed. 23. n. 140. Villalobos de tem-
pore tract. 1. diff. 15. n. 2. Franc. serv. de charit. p. 2.3. tom. b.
f. 6. n. 2. & de Conin de matrim. d. 34. d. 10. n. 64.

Dixi, quando ius virtutis parti fuerit, tenui dividendam esse, si equeles sunt probations facti: Quia soler contingerit, probations aequales sint, si tamen non aequi virtutis litigant, fuerit in potius possidenti, quam non possidenti, ut confat ex *ex literis*, de probacionib. ibi. *Quod si ambarum parium reliquias sint eque idoneas*, possessor testes praeferatur, et res iuris in 6. *Cum sunt priuatum iura obscura*, reo fauendum est priuata quan^a actori. Et in causis civilibus reus dicitur qui possidet. Hoc tamen intelligendum est, modo non sit contra matrimonium, dotem, libertatem, pupillum, peregrinum, etiam aliamque causam patrum, pro quo, extensis paribus, etiam actores sint, et iudicandum est: ve videtur decidi in cap. fin de sentent. & re iudic. Dxi, certe patibus. Nam si opinio verior, & magis probata esset in contradictione, non debet tunc iudicari pro patrimonio, & aliis favorabilibus causis, ex re xe, in l. si pars. ff. de inofficio testament. favorabilibus causis, ut ex re, in l. si pars. ff. de probatio- nibus, ver. opinio, num. 14, conclus. 1143, debitores fumus, ut alij iniuncta non fiat cap. ex tenore, deforo compereni, & vlt. de donationib. in vir. & uxor. In criminalibus autem esto accusator probations aequales cum accumulo proutile, in modo etiam efficiatores sint, si tamen non sunt coniunctantes, non debet iudex contra eum pronuntiare sententiam, quia ad condemnationem debent esse probations lucis clariores, ut bene Salas sed. 11. num. 115. conclus. 2. Villatobos sup. a num. 2. Salón. conclus. 1. & multis aliis docet Matc. de provisoriis, verbo de- dictum, conclus. 197. num. 1.

4. Sed quia si probations ex parte facti non constat aequalis esse, sed hoc sit sub opinioni vs. eis qui probations sunt aequalis, sub opinione positum est, cui magis ius aitare debet, unde calo quo vnu excedat alium in probationibus facti, aliis excedit in probationibus iuris; in iis enim casibus poterit index applicare hanc iudicem cui maluerit: neq; Batone supra 2. 2. quaf. 61. art 4. dub. 1. circa solue. ad 2. Vilalobos diff. 15. num. 2. & 4. Agid. de Coninch. num. 94. Suarez non distinguens de probabilitate facti, aut iuriis scilicet 6. num. 4. Ratio est, quia in iurisdictis casibus aequali ius est ex parte virtutis, sicut cum constat aequalis probatio de facto habetur. Ergo iudex, qui non est dominus rei, sed dispensator, & distributor, non potest vni applicare altero omnino excludere, cum videtur aequalis ius cum alio habetur. Debet ergo rem dividere: aut si dicit non potest, alia via utrique pati satisfacere. Et haec sententia est facti probabilis.

¶ Nullum est fons communis (vi ipsius Suarez super ceſtaur) affinat poſte iudicem cui voluerit hæditem
applicare: ſic docent expreſſe Sayrus in clani regia lib. 1. cap.
11. num. 4. Medina 12. quæſt. 19. 375. 376. concluſi. 2. fol. 309. Sa-
las quæſt. 21. traſ. 3. dif. vniſ. ſeci. 1. L. n. 115. Salon. 2. 2. quæſt. 63.
art. 4. conroures. 1. metr. 1. pag. 88. Aragon. dñb. viii. in fine. Va-
lent. dif. 5. 7. 7. punit. 4. dub. 3. Petri de Leſedra. 1. om. vniſ. traſ.
8. cap. 11. poſt. 11. concluſi. 1. fol. 745. Man. 1. om. ſum. cap. 5. n. 1.
concl. 1. Thom. Sanct. lib. 1. Deſc. 9. q. n. 45. Ioan. Sanct. dif.
44. 7. 51. tenet gloſſa in cper. reueſabilis. rebo faſere. de elect.
Et eleci potiſſe. ibi, cum cauſa facit ambigua, iudicem cui
Padi. 1. 1. 1. 1.

6. Maior difficultas est, an stantibus diuersis opinionibus de iure partium, possit relicta opinione, quæ tibi probabilius appetat, probabilem aliorum amplecti.

In hac difficultate Valquez 12.9.19.art.6. disp.64. cap.2. distinguunt inter iudicem supremum, & inferiorum, & affirmat iudicem supremum semper iudicare debere iuxta id quod sibi probabilitas est: qui eo ipso, quo iudex est, indicio ipsius committitur res iudicanda. Si autem ex aliorum opinione, & iudicio sententiam proferret, non tam ipsi, quam alii, iudices forent, Si vero iudex sit inferior, & videat suam sententiam non esse ita receptam in praxi, timeatque a superioribus iudicibus reuocandam, affirmat posse iuxta aliorum opinionem relata sua probabilitatem sententiam ferre. Tunc quia non committit iudicis sententia cum tanto dispendio sui honoris. Tunc etiam, quia eius sententia cum debet reuocari, non nullus efficitur videtur esse. In iis ex toto contentit Anton. Perez laureat. Salamanca certam, 10 scholast. dub. 16. cap. 15. n. 7. & seqq. Torres de insit, p. 48. n. 9. & Thomas Sanchez lib. 1. in Decalog. c. 9. n. 15. Ita de quolibet iudice debet sequi opinionem, que sibi probabilitas docent Valent. Bannes, & Man. relatione n. 4. & 5. & Villalobos diffid. 15. n. 4. & 5. Et ratio eti potest, quia iudicis sententia sententiam ferre in fauorem illius, qui firmius ius conferit habere: firmius autem ius conferit habere, eo ipso quo probabilius ita patatur. Ergo, & hoc est facti probabile.

7. Mili tamen probabilit̄ apparer quælibet iudicem siue
inferiorum, sive supremum, posse iuxta opinionem aliorum pro-
babilem, & quæ ab aliis reputantur probabiles, sententiam facie-
re. Sic tenent Medini. 1.2, quasi. 19, art. 6. dub. penit. ad oleo
Salas ibi q. 21. tract. 8. disput. vñica, sed. 12. n. 1. 8. Saytus lib. x.
in clau regia, cap. 1. y. 9. Aragon. 2. quasi. 63. art. 4.
dub. penit. ad vñ. Saloni. ibi contro. 20. coroll. 4. decens esse plus
riū. Doctolum Salmanti Petri. de Ledelina. 1. tom. summ. tract. 8.
cap. 12. pps. 11. conclus. diffr. 2. pag. 946. Garcia z. tom. de his
part. xi. cap. 5. num. 362. Ioan. Sanchez d sp. 44. num. 50. & Thom-
mas Sanchez 19. reput. probabile. Moxut, quia nulla est rati-
o, quare non possit aliorum opinioni conformari in iudicando
cum opinio aliorum forte in te probabilior, & verior sit, &
praxi conformior. Si ergo alii iudices ex illa iudicantes nisi pro-
cederent, etiam tu procedis illis te conformando. Et confite-
quilibet Doctor interrogatus potest respondere ex aliorum
sentencia, si responsum faveat interroganti, vt ipse Vasquez
diff. 61. cap. 9. num. 47. docet. Cum ergo iudex tamen supre-
mis sit, inter ogetur a colligantibus de hoc iure, potest ei
aliorum opinione respondere, cum eius responsum yni parti de-
bet necessarij faveare.

8 Neque obstant in contrarium adducta. Committitur enim
tuo iudicio res indicanda, sed non secundum opinionem que-
tibi probabilior apparat, sed secundum eam, quæ pluribus
& doctioribus probabiliter videntur. Hoc enim est quod popu-
lo, & iugantibus concuenientius est, & regno, & Regi magis pla-
ceret, ut bene dixit Salas, *suyt. n. 114. ¶ num. 120.* Quare si con-
flate tuam opinionem probabiliorib[us] ab omnibus reputa-
ri (quod sciēc est impossibile) in tali casu certeferunt iugia il-
lam esse indicandum, quia tunc pro illa parte esset ius non solū
fitium, & probabilitus, sed omnino certum. At cum iugis

De conscientia opinante.

ex tua opinione tibi probabilius visa, alter ius firmius habeat, non censetur absolutè firmius ius habere, ac proinde non cogitis pro illo sententiam ferre.

9 Aduertit autem optimè Valsquez *suprà*, & ex illo Sanchez cap. 9, in Decalog. num. 48. iudicem in eligendis opinionibus attendere solùm debere que allegata sunt, non qua allegari possunt. Neque posse alteri parti qua allegare, vel probare debet, aperire, cum hoc sit officium non iudicis, sed Aduocati.

P V N C T V M XI.

Quam opinionem sequi possit Aduocatus.

- 1 *Qui censem, & qua ratione, te non posse esse Aduocatum actoris contra reum in causa probabili.*
- 2 *Contrarium approbat.*
- 3 *Potes Aduocatus in causa probabilibus iam vnam, iam alteram partem defendandam suscipere. At in regno Castella suscepio patrocinio unius, non potes contrarie suscipere patrocinium.*
- 4 *Limitant aliqui in causa sanguinis, vel in causa grauius momenti.*
- 5 *Non approbat limitatio.*

Noster Valent. 2. disput. 5. quæst. 16. punct. 14. concl. 1. & 2. dixit te non posse in causa aequi probabili Aduocatum esse actoris contra reum, attento iure positivo. idem fecit Sylvest. verbo *Aduocatus*, quæst. 13. mouet ex r. 1. iur. in 6. cùm fum patium iura obscurata, præciput facundum rex potius, quam actori. Quod si dicas texum loqui de iudice, non de Aduocato, præterquam quod non est certum, cùm aberrat loquatur, hinc defunxit non leue argumentum. Nemini licet petere, & persuadere, quod alias efficere non potest, sed cùm est causa aequalis, tenetur iudex sententiam pto teo dare, & non potest illam praetare in fauorem actoris. Ergo Aduocato non licet id postulare.

2 Verum communis sententia est posse Aduocatum causam sibi probabilem, ejus relicta probabilius patrocinati, tam attento iure naturæ, quam attento iure canonico. Munus enim Aduocati est, veritatem partis, quam defendit, elucidare, & rationibus, ac allegationibus iudicem ad sententiam in fauorem sui clientis infletere, quod vbi est causa probabili, fieri prohibito potest. Nam licet sibi ius contraria pars probabilius appearat, foris iudici non appetebit. Quare Aduocatus non perit à iudice sententiam in fauorem actoris contra reum, casu quo iudex illam date non possit, sed representat iudici ius actoris, ut ipse examinerit, & videat, an possit pro illo sententiam ferre, ipse Aduocatus existimat posse, eo quod pars, quam defendit, habeat probabile ius, & foris alii probabilius: & ita teneret, & laetè probat Burgos de *procamio legum Tauri*, num. 409. & seqq. Gutierrez canon. 99. lib. 1. cap. 13. num. 24. Lessius lib. 2. *de iustit. cap. 31. dub. 9.* Sayrus clavregia lib. 1. cap. 1. num. 17. Salas 1.2. quæst. 21. tr. 8. disput. unica. sed. 11. n. 104. Thomas Sanchez lib. 1. in *Decal. c. 9. n. 51.* Ioan. Sanchez dis. 4.4. n. 54. fine. Valsquez dis. 64. c. 1. numer. 4. Nauarri. summ. cap. 15. n. 28. Azor. tom. 1. lib. 2. iust. c. 17. q. vii. Villalobos tom. 1. summ. tract. 1. diff. c. 14. n. 3. & affirmat esse communem Anton. Perez *certam. I. o. scholast. dub. 2. c. 15. n. 67.* & seqq. & probabilem reputat Valent. *suprà* conclus. 4. & infinituatur in cap. si virgo 34. q. 2. & colligit ex l. rem non novam. & patroni. C. de iud. & bi lex folium caulam desperatam præcepit Aduocato deferere.

3 Ex quo sit attento iure naturæ, & canonico posse Aduocatum inter causas probabiles iam vnius partis iam alterius patrocinium suscipere, & in diversis articulis, & diversa instantia, putat aduocando pro una in causa principali, & pro alia in causa appellacionis. Est res certa, vt tradit Ioan. Andr. & Preposit. in cap. *disciplina*, distin. 46. Speculator. titul. de *Aduocatio*. Sylvest. *suprà*, quæst. 13. Verum etiam in eadem causa (si abit scandalum) quia dux pro vtraque parte est probabilitas, neque appetit iustitia, vtraque pro libito defendi potest: neque enim maior ratio est, quare potius posse unam, quam aliam defendere. Si dicas arctatum esse defendere eam, quam primò suscepit, eo quod allegans contraria non sit audiendum, l. 1. C. de *fieri*, l. 1. cum *precium*, C. de *liberali causa*: facile respondeatur allegamentum contraria facta non esse audiendum, fecus allegamentum contraria iura. Verum est hoc ita sit, attento iure naturæ, & canonico. vt suprà relati Doctores docent. At attento iure nostris regni nulli Aduocatorum licet vnius litigantis causa suscepit alterum in eadem causa patrocinari ex l. 13. tit. 16. lib. 2. noua compil. & hoc non solum in eadem instantia, sed neque in diversis, vt probat Azevedo ibi, cum aliis, & Burg. de *Paz in procamio leg. Tauri* 410. Salas sed. 11. n. 119. Addit ramen Azevedo l. 17. n. 5. & 6. lice nondum corpora, & actibus nondum factis per aduocatum posse de rigore pro contraria parte aduocare, si ei salarium non sol-

utatur: at indecens esse ob non solutum salarium partem fuscepiam relinquere, & in aliam infestare, nisi de licencia iudicis, & placet dictum.

4 Supradictam doctrinam limitant aliqui, ne habeat locum in causa criminali, sanguinis, & honoris, & in causa ciuiti maximi momenti, qualis est alius insigis maioratus vel possessiovis omnium bonorum. In iis enim existimant te non posse causam minus probabilem defendere, in reliquis vero minoris momenti posse: ita tradit Sotus lib. 5. de *iustit. q. 8. art. 5.* Bannes 2. 2. quæst. 71. art. 4. in 1. part. dub. 5. Salom. 2. 1. q. 6. 2. art. 3. contra 2. Aragon, ibi. Mercado lib. 6. de *contr. c. 8.* Burgos de *Paz* *suprà* num. 421.

5 Verum haec limitatio necessaria non est, vt rectè Valsquez *suprà*, ex quo Salas, Thom. Sanchez, Villalobos, Anton. Perez, & alij supra relati desumpterunt. Quia Aduocatus ideo in rebus minori momenti causam probabilem patrocinari potest, quia eius munus solùm est merita clientis sui allegare, & iudici examinanda, & decidenda proponere, & si iusta iuri, rogare, & persuadere, vt pri illa sententiam faciat: que ratio æquæ probat siue res siue maioris, siue minoris momenti, siue ciuitis, siue criminalis. Neque item limitanda est doctrina, vt limitat Thom. Sanchez *suprà* num. 54. ad causam parum probabilem. Nam dato quid probabilis sit, potest absoluere eius patrocinium Aduocatus suscipere, sicuti potest cliens illam intentare. Quoniamque enim potest contra aliquem mouere item, poteris Aduocatum habere, vt bene dixit Valsquez n. 4. & confirmatur reliqui Doctores ab solute loquentes.

Aduertit Sylvest. verbo *Aduocatus* quæst. 10. Salas sed. 11. n. 103. Thom. Sanchez, n. 5. 1. Ioan. Sanchez, n. 4. Valsquez exp. 1. n. 3. & alij debere Aduocatum clienti suo veritatem aperiatur, neque illi firmus ius, quam habeat, proponere. Quod si illum decipiat, existimat, & bene, Thom. Sanchez, *suprà*, & Sylvest. obligatum esse refutare, casu quo clientis cognito dubio causa non est, litigatu.

DISPUTATIO III.

De conscientia dubia.

QUÆ in disput. præcedenti desiderari poterant, inuenies in praesenti.

P V N C T V M I.

An operari ex conscientia dubia peccatum sit.

- 1 *Qua ratione conscientia dubia esse possit.*
- 2 *Conscientia dubia esse potest, vel de iure, vel de facto.*
- 3 *Aliud dubium est speculatum, aliud practicum.*
- 4 *Cum dubio speculatio sit iudicium practicum de recta operatione.*
- 5 *Operari cum dubio practico est intrinsecè malum.*
- 6 *Dubitum speculatum de aliquo precepto, si rationabiliter dubium non deponat, obligatus est partem iuviorem eligerre.*
- 7 *Quae sit pars tutor.*
- 8 *In quibus sit sit difficultas.*

1 **S**uppono ex dictis in princ. huius tractatus, dubium conscientiam dupliciter se habere. Primo, si rationibus hinc deducimus, non valet intellectus iudicium etiam probabile efformare, sed hanc antecipat. Secundo, si rectè iudicet sibi in certum esse, an res illa ita sit, vel non sit.

2 Suppono secundum, hanc conscientiam dubiam esse posse, vel de aliquo iure, vel de aliquo facto. De iure, vt si dubites, an latifex lex, vel preceptum: de facto, vt si dubites an occiditur, vel alterius damni causa fuerit, ex cuius occidente, vel damnificatione obligatus es restituere.

3 Suppono tertio, aliud esse dubium speculatum, aliud practicum, v. g. dubitate pores, an hæc res, quam possides, tua sit, non tamen dubitas, an ilam possis retinere: imo de retentione ex certis ratione possessionis, et si de proprietate dubites. Item certum est diebus festis esse preceptum audiendi Missam, dubitas tamen, an excusat ob aliquam circumstantiam. Ad regulandas actiones attendit debet dubium practicum, quod contingit, quando hæc, & nunc dubitas, an aliquo precepto te debeat.

4 Suppono quartum, cum dubio speculatio state optimè poisse iudicium practicum de recta operatione, vt in exemplis allatis constat. Requiritur autem, vt quis cum dubio speculatio rectè operetur, aliquam rationem efficacem, seu probabilem habere, quæ tale dubium practice deponat, hoc est, quæ sibi persuadeat hæc, & nunc tamen operationem licitam